

**TURUN
YLIOPISTO**

Poliittisten ääriliikkeiden ja kansainvälisen terrorismin aiheuttama huoli Suomessa

Sosiaalipoliitiikan
pro gradu -tutkielma

Laatija:
Tiina-Maija Värtö

06.05.2025

Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Sosiaalipolitiikka

Tekijä: Tiina-Maija Värtö

Otsikko: Poliittisten ääriliikkeiden ja kansainvälisen terrorismin aiheuttama huoli Suomessa

Ohjaaja: VTT, Dosentti Milla Salin

Sivumäärä: 57 sivua

Päivämäärä: 06.05.2025

Tässä pro gradu -tutkielmassa tutkitaan poliittisten ääriliikkeiden ja kansainvälisen terrorismin suomalaisissa aiheuttamaa huolta. Näitä ilmiöitä lähestytään osana laajempaa turvallisuuden tunteen kokemusta pohjoismaisessa hyvinvointivaltiossa, jossa turvallisuus on perinteisesti ollut keskeinen arvo. Poliittisten ääriliikkeiden ja kansainvälisen terrorismin lisääntyminen viime vuosikymmenien uhkakuvissa sekä ilmiöiden saama huomio mediassa ovat lisänneet huolta niiden uhasta ja vaikuttaneet turvallisuuden tunteen kokemukseen.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys keskittyy turvallisuuden ja hyvinvoinnin väliseen suhteeseen pohjoismaisessa hyvinvointivaltiossa sekä kansainvälisen terrorismin ja poliittisten ääriliikkeiden yhteyteen osana turvallisuuden tunnetta. Turvallisuuden tunne nähdään tärkeänä osana yksilön ja yhteisön hyvinvointia, jota lähestytään hyvinvointiteorioiden kautta. Pohjoismaisen hyvinvointivaltion erityispiirteet, kuten korkea luottamus yhteiskuntaan ja sosiaalinen yhtenäisyys, tukevat puolestaan tätä turvallisuuden kokemusta, mikä osaltaan vahvistaa edelleen hyvinvointivaltion perustaa. Lisäksi teoriassa tarkastellaan poliittisten ääriliikkeiden ja kansainvälisen terrorismin käsitteitä ja määritelmiä, sekä ilmiöiden esiintymistä Suomessa. Lopuksi teoriassa tarkastellaan näiden ilmiöiden yhteyttä turvallisuuden tunteeseen ja analysoidaan, miten poliittiset ääriliikkeet ja kansainvälinen terrorismi ovat yhteydessä yksilöiden ja yhteisöjen kokemaan turvallisuuteen.

Tässä kvantitatiivisessa tutkielmassa hyödynnettiin Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (MTS) vuoden 2023 lopulla keräämää kyselyaineistoa, joka kartoittaa 15–79-vuotiaiden suomalaisten näkemyksiä turvallisuuspolitiikasta, turvallisuuden tunteeseen vaikuttavista tekijöistä sekä huolenaiheista. Tutkimuksessa selittävinä taustamuuttujina huomioidaan sukupuoli, ikäluokka, koulutusaste sekä puoluekanta, joka mittaa vastaajien äänestyskäyttäytymistä vuoden 2023 eduskuntavaaleissa. Tavoitteena on selvittää mahdollisia yhteyksiä ilmiöiden aiheuttaman huolen ja selittävien taustamuuttujien välillä. Poliittisista ääriliikkeistä ja kansainvälisestä terrorismista koetun huolen yhteyttä taustatekijöihin tutkitaan ristiintaulukointien ja logististen regressioanalyysien avulla.

Tutkielman tulokset osoittavat, että valtaosa suomalaisista kokee huolta sekä poliittisista ääriliikkeistä että kansainvälisestä terrorismista, mutta huolen voimakkuus ja jakautuminen vaihtelevat eri väestöryhmien välillä. Sukupuoli ja ikäluokka ovat merkittäviä tekijöitä kummankin ilmiön herättämän huolen osalta. Puoluekanta sen sijaan on yhteydessä huolen kokemukseen eri tavoin riippuen siitä, tarkastellaanko poliittisia ääriliikkeitä vai kansainvälistä terrorismia. Koulutustasolla ei havaittu yhteyttä kumpaankaan huolenaiheeseen.

Turvallisuuden tunne on keskeinen osa pohjoismaista hyvinvointivaltiota ja yksilöiden hyvinvointia. Tämä tutkimus tuo esiin, miten uhkakuvien, kuten poliittisten ääriliikkeiden ja kansainvälisen terrorismin, kokemus voi horjuttaa tätä perustaa. Tulokset korostavat myös median ja poliittisen keskustelun merkitystä turvallisuuskokemusten rakentumisessa, mikä avaa tärkeitä näkökulmia sosiaalipoliittiseen päätöksentekoon ja yhteiskunnan resilienssin vahvistamiseen.

Avainsanat: turvallisuus, pohjoismainen hyvinvointivaltio, turvallisuuden tunne, hyvinvointi, luottamus, huoli, uhka, poliittiset ääriliikkeet, kansainvälinen terrorismi

Sisällysluettelo

1	Johdanto	1
2	Turvallisuus hyvinvointivaltiossa	4
2.1	Turvallisuus hyvinvoinnin osatekijänä	4
2.2	Pohjoismainen hyvinvointivaltio, luottamus ja turvallisuuden tunne	7
3	Kansainvälinen terrorismi, poliittiset ääriliikkeet ja turvallisuuden tunne	11
3.1	Käsitteiden määrittelyt	11
3.2	Poliittiset ääriliikkeet ja kansainvälisen terrorismi Suomessa	14
3.3	Aikaisemmat tutkimukset poliittisten ääriliikkeiden ja kansainvälisen terrorismin yhteydestä turvallisuuden tunteeseen	20
4	Tutkimusasetelma	25
4.1	Aineisto	26
4.2	Muuttujat	27
4.3	Tutkimusmenetelmät	30
5	Poliittisten ääriliikkeiden ja kansainvälisen terrorismin aiheuttama huoli suomalaisissa	33
5.1	Sosiodemografisten tekijöiden ja puoluekannan yhteys poliittisista ääriliikkeistä ja kansainvälisestä terrorismista koettuun huoleen	35
5.2	Huolta poliittisista ääriliikkeistä ja kansainvälisestä terrorismista selittävät tekijät	39
6	Johtopäätökset	44
	Lähteet	48

1 Johdanto

Yhtenä pohjoismaista hyvinvointivaltiota kuvaavana piirteenä on pidetty hyvinvointivaltion luomaa turvallisuuden tunnetta kansalaisten keskuudessa. Tämä linkittyy siihen, että pohjoismaisissa hyvinvointivaltioissa on perinteisesti koettu luottamusta monia muita maita enemmän viranomaisiin ja heidän toimintaansa, mikä heijastuu koettuun turvallisuuden tunteeseen ja eräänlaiseen koheesioon kansalaisten keskuudessa. (Andersen, Holmström, Honkapohja, Korkman, Söderström & Vartiainen 2007, 12; Kangas, Ylikännö & Niemelä 2021, 117–119.) Turvallisuuden tunteen ja luottamuksen korkea taso pohjoismaisissa hyvinvointivaltioissa on osoittautunut yhteiskuntien yhtenäisyyttä ja hyvinvointia vahvistavaksi tekijäksi (esim. OECD 2018, 101–103).

Turvallisuuden tunne on keskeinen tekijä sosiaalipolitiikassa, sillä se vaikuttaa kansalaisten luottamukseen instituutioita kohtaan ja käsitykseen viranomaisten oikeudenmukaisuudesta päätöksenteossa. Tämä puolestaan määrittää, miten hyvin ihmiset kokevat saavansa riittävää tukea sosiaalipoliittisesta järjestelmästä erilaisissa elämäntilanteissa. Koettu turvallisuus tutkimuskohteena auttaa syventämään ymmärrystä siitä, miten sosiaalipolitiikan päätökset voivat entisestään vähentää epävarmuutta, mikä puolestaan lujittaa yhteiskunnan luottamusta ja yhtenäisyyttä. Korkea turvallisuuden tunne edistää sosiaalista koheesiota ja lisää yhteiskunnan resilienssiä kriisitilanteissa, ja siksi se on keskeinen hyvinvointivaltion vakauden osatekijä. (Rothstein & Stolle 2008, 447–449.) Viime vuosina myös pohjoismaiset hyvinvointivaltiot ovat kohdanneet merkittäviä muutoksia, kuten taloudellisia paineita, kasvavaa maahanmuuttoa ja poliittisten ääri liikkeiden nousua (esim. Vartiainen 2014, 5; Mudde 2014). Nämä tekijät ovat lisänneet uudenlaisia riskejä ja uhkia, mikä on saattanut heijastua ihmisten kokemaan turvallisuuteen.

Keskustelu epävarmuudesta ja turvattomuudesta on viime vuosina voimistunut, ja näihin teemoihin liittyvät kysymykset ovat nousseet yhä keskeisemmiksi yhteiskunnallisessa keskustelussa. Turvallisuuden käsite on laajentunut, kun perinteisten kansallisten uhkien rinnalle on noussut globaaleja huolia, kuten ympäristökriisit, yhteiskunnallinen vakaus ja taloudellinen epävarmuus. (Niemelä & Lahikainen 2000, 9–10.) Erityisesti Venäjän hyökkäys Ukrainaan on vahvistanut kokemusta geopoliittisesta epävakaudesta ja osoittanut, miten kansainväliset kriisit voivat heijastua laajasti muihin turvallisuuden ulottuvuuksiin (ks. esim. Pesu, Mikkola & Iso-Markku 2022). Tämä on vahvistanut tarvetta tarkastella turvallisuutta moniulotteisesti, yhdistäen perinteiset ja uudet uhat toisiinsa. Erityisesti sosiaalipolitiikan

kentällä turvallisuuden sosiaalinen ulottuvuus on noussut keskiöön, sillä se kytkeytyy suoraan kansalaisten hyvinvointiin ja yhteiskunnan vakauteen. (Ks. Niemelä & Lahikainen 2000; Dufva, Vataja & Wartiovaara 2022; Eskelinen, Kainulainen, Kujala & Niemelä 2022.) Tässä yhteydessä myös poliittisten ääriliikkeiden ja kansainvälisen terrorismin aiheuttama huoli on merkittävä, sillä ne muokkaavat osaltaan turvallisuuden kokemusta nyky-yhteiskunnassa.

Terrorismiin liittyvien ilmiöiden on havaittu herättävän laajaa pelkoa ja heikentävän turvallisuuden tunnetta. Tämä koskee sekä suoraan iskulle altistuneita että epäsuorasti esimerkiksi median kautta altistuneita henkilöitä. (Ks. North, Barney & Pollio 2015; Paz García-Vera, Sanz & Gutiérrez 2016.) Median roolin merkitys pelon levittämisessä on huomattava, sillä etenkin terrorismin pelon on todettu linkittyvän mediaan ja erityisesti uudenlaisiin sosiaalisen median tietolähteisiin (Näsi, Tanskanen, Kivivuori, Haara & Reunanen 2021, 580, 590–593). Vaikka terrori-iskujen todennäköisyys on pieni, niiden sattumanvaraisuus ja hallitsemattomuus herättävät voimakkaita pelon tunteita (Sunstein 2003, 121–122).

Kansainvälisen terrorismin vaikutukset konkretisoituivat Suomessa Turun vuoden 2017 jihadistisessa terrori-iskussa, joka vaati kaksi kuolonuhria ja haavoitti kahdeksaa henkilöä (esim. Malkki 2020, 27; Hjelt & Koskinen, Yle 7.8.2018). Tapauksen lisäksi radikalisoituminen nousi esiin huhtikuussa 2023, kun Helsingin kärjäoikeus tuomitsi ensimmäistä kertaa henkilön terrorismirikoksen valmisteluun liittyvästä kouluttautumisesta (Kerkelä, Helsingin Sanomat 28.4.2023). Nämä tapaukset osoittavat, että kansainvälinen terrorismi ja radikalisoituminen voivat vaikuttaa myös Suomessa koettuun turvallisuuteen.

Vaikka kansainvälisesti suurin terroristinen uhka muodostuu yhä radikaalista islamistisesta terrorismista (esim. Supo 2024a), länsimaissa äärioikeistolainen terrorismi on noussut merkittäväksi huolenaiheeksi, joka heijastuu myös Suomeen. Viime vuosina lisääntynyt nationalismi, kansalliskonservatismi ja äärioikeiston nousu (esim. Kangas, Niilola, Särkkä & Kinnunen, Yle 3.5.2024) haastavat paitsi demokratiaa, myös pohjoismaisen hyvinvointivaltion perustaa erityisesti turvallisuuden tunteen näkökulmasta (esim. Andersen ym. 2007, 12). Turvallisuuden tunne on olennainen osa hyvinvointivaltion ydinrakenteita, sillä se ylläpitää luottamusta yhteiskunnan instituutioihin ja yhteisöllisyyteen (Kangas & Palme 2005, 15–17). Ääriliikkeiden nousu ja niiden hyödyntämät pelon ja epävarmuuden tunteet voivat murentaa tätä perustaa, sillä niistä aiheutuvat turvattomuuden kokemukset voivat heijastua paitsi yksilöiden hyvinvointiin myös yhteisöjen resilienssiin kriisitilanteissa

(Lemyre, Turner, Lee & Krewski 2006, 757; Nissen, Berthelsen, Dale, Hansen & Heir 2020). 2020-luvulla erityisesti äärioikeiston uhka ja vaikutus ovat kasvaneet (esim. Lehto, Ilta-Sanomat, 10.5.2024; Supo 2024b), mikä heijastuu ihmisten kokemaan turvattomuuteen ja epäluottamukseen yhteiskuntaa kohtaan (Helsingin Sanomat, 4.3.2021). Näiden ilmiöiden ymmärtäminen on ratkaisevaa hyvinvointivaltion kestävyys turvaamiseksi.

Edellä kuvatun perusteella on tärkeää tutkia, miten poliittiset ääriliikkeet ja kansainvälinen terrorismi ovat yhteydessä suomalaisten turvallisuuden tunteeseen. Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että turvallisuuden tunne liittyy läheisesti luottamukseen yhteiskuntaa kohtaan sekä koettuun epävarmuuteen (Rothstein & Stolle 2008, 447–449). Radikaalin liikehdinnän lisääntyminen on puolestaan yhteydessä epäluottamukseen yhteiskunnan instituutioita kohtaan ja pelkojen vahvistumiseen, mikä voi osaltaan ruokkia radikalisoitumista (Kangas & Palme 2005, 15–17).

Tässä tutkielmassa tarkastellaan, missä määrin poliittiset ääriliikkeet ja kansainvälinen terrorismi herättävät huolta suomalaisissa sekä miten tämä huoli jakautuu eri väestöryhmien kesken. Jälkimmäisessä huomio kohdistuu sukupuolen, ikäluokan, koulutustason ja puoluekannan yhteydestä koettuun huoleen. Tutkimuksessa hyödynnetään Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (MTS) vuonna 2023 keräämää aineistoa, jossa selvitettiin 15–79-vuotiaiden suomalaisten mielipiteitä turvallisuudesta, huolenaiheista ja näihin liittyvistä taustatekijöistä.

2 Turvallisuus hyvinvointivaltiossa

Turvallisuus on moniulotteinen käsite, joka ulottuu kaikille elämänalueille. Sillä voidaan viitata sekä ulkoiseen, objektiiviseen tilaan että subjektiiviseen kokemukseen, ja sen merkitys vaihtelee käyttötilanteen mukaan (Niemelä, Kainulainen, Laitinen, Pääkkönen, Rusanen, Ryynänen, Widgrén, Vornanen, Väisänen & Ylinen 1997, 13; Limnell & Rantapelkonen 2017, 23–24; Anttonen 2016, 27–29). Turvallisuutta ei ole syytä nähdä yhtenä kokonaisuutena, vaan se koostuu joukosta erilaisia, toisiinsa kytkeytyviä turvallisuuksia, jotka muodostavat moniulotteisen kokonaisuuden. Käytännössä turvallisuus voi tarkoittaa huolten, murheiden ja riskien poissaoloa tai niiden hallintaa. Käsitteen määrittelyssä huomioidaan usein tieteenalan erityispiirteet, sillä turvallisuuden sisältö ja merkitys riippuvat vahvasti siitä, missä kontekstissa käsitettä käytetään (Limnell & Rantapelkonen 2017, 24; Virta 2012, 122.)

Turvallisuuden tunne on subjektiivinen kokemus, joka on sidoksissa yksilön elinympäristöön ja elämäkokemuksiin. Se voidaan ymmärtää inhimillisenä perustarpeena, joka liittyy vaaran poissaoloon, luottamukseen ja ennustettavuuteen. Turvattomuuden tunne syntyy, kun tämä tarve ei täyty, ja se voi ilmetä esimerkiksi pelkona, psykosomaattisina oireina tai *huolestuneisuutena*. (Niemelä 2000, 21–23.) Etäisemmät, globaalit asiat luovat turvattomuutta ja läheiset asiat, kuten ihmissuhteet, turvallisuutta. Jos ihmisen lähipiiriin kuuluvat asiat ovat epäkunnossa, ne luovat niin ikään turvattomuutta, mutta vakaakaan maailman tila ei yksin takaa turvallisuuden tunnetta. Turvallisuus ja turvattomuus kietoutuvat ihmisen elämisen ehtoihin ja elämäkokemuksiin. (Niemelä & Lahikainen 2000, 9–10.) Turvallisuuden tunteet ja kokemukset ovat tärkeä osa hyvinvointia ja ne liittyvät läheisesti onnellisuuteen, elämän tyytyväisyyteen sekä taloudelliseen hyvinvointiin. Tutkimukset turvattomuudesta ovat osoittaneet, että voimakkaat turvattomuuden tunteet voivat heikentää sekä fyysistä että henkistä hyvinvointia. (Eskelinen ym. 2022, 152, 166–167.) Turvallisuuden tunne ymmärretään tässä tutkimuksessa yhtenä hyvinvoinnin osatekijänä, minkä vuoksi turvallisuuden tunnetta lähestytään hyvinvointiteorioiden kautta.

2.1 Turvallisuus hyvinvoinnin osatekijänä

Hyvinvoinnin käsite on merkittävä niin yksilön kuin yhteiskunnan näkökulmasta. Käsitettä käytetään laajalti politiikassa, hyvinvointipalveluissa ja sosiaalipolitiikassa. Kuitenkin sekä poliittisissa että akateemisissa keskusteluissa hyvinvoinnin käsitettä käytetään osin epämääräisesti, eikä siitä ole yhtä vakiintunutta teoreettista ymmärrystä tai mittaustapaa.

(Niemi, Rautiainen, Kannasoja, Haapakoski, Pellinen & Mäntysaari 2017, 166; Eskelinen ym. 2022, 151–152, 171.)

Hyvinvointi on teoreettisesti määritelty tavallisimmin tarve- tai resurssilähtöisesti.

Tarvelähtöisessä ajattelussa hyvinvointi saavutetaan tarpeiden tyydyttämisen kautta, kun taas resurssilähtöisessä tavassa huomio kiinnittyy yksilön käytössä oleviin voimavaroihin eli resursseihin. Hyvinvointia voidaan tarkastella niin mitattavissa olevien objektiivisten ulottuvuuksien kuin henkilökohtaisten kokemusten eli subjektiivisten tasojen näkökulmasta. Hyvinvoinnin kokonaiskuvan hahmottaminen edellyttää objektiivisten mittareiden lisäksi myös ymmärrystä ihmisten henkilökohtaisista kokemuksista, arjen koetusta hyvinvoinnista sekä luottamuksesta yhteiskuntaan ja palvelujärjestelmän toimivuuteen. (Raijas 2008, 1–2; Eskelinen ym. 2022, 152.) Tähän tutkielmaan on valikoitunut kolme eri hyvinvointiteoriaa, joiden kautta turvallisuuden tunnetta lähestytään osana hyvinvointia.

Maslow'n (1943) hyvinvointiteoria, joka tunnetaan paremmin nimellä tarvehierarkia, esittää, että ihmisen tarpeet järjestyvät tietyn hierarkian mukaisesti, jolloin niitä täytyy tyydyttää tietyssä järjestyksessä hyvinvoinnin saavuttamiseksi. Teorian yksi keskeisistä tarpeista on turvallisuus, joka sijoittuu toiseksi perustarpeeksi heti fysiologisten tarpeiden jälkeen. Tarvehierarkian mukaan perustarpeet (*basic needs*) ohjaavat ihmisten motivaatiota ja käyttäytymistä ja teorian avulla voidaan pohtia esimerkiksi sitä, mitkä tekijät voivat luoda hyvinvointia ihmisille. Turvallisuutta käsitellään ensisijaisesti siis tarpeena ja tarpeiden tyydyttäminen on perusta ihmisten hyvinvoinnille.

Turvallisuuden tarve on määritelty tarvehierarkiassa yksilön alkeellisimpiin tarpeisiin eli pyramidin pohjalle, johon myös fyysiset tarpeet sijoittuvat. Kun nämä alkeellisemmat tarpeet ovat tyydyttyneet, kehittyneemmät tarpeet pyramidin ylemmillä tasoilla alkavat motivoida yksilöä. Turvallisuus on siten kriittinen edellytys hyvinvoinnin kehittymiselle, koska se luo perustan, jonka päälle muut tarpeet voivat rakentua. Tarve kokea turvallisuutta toimii puutemotiivin idealla eli täytettynä se ei juurikaan vaikuta yksilön toimintaan, mutta mikäli sitä ei tyydytetä tarpeeksi, turvallisuudesta muodostuu pakottava tarve. Turvallisuuden tarpeisiin sisältyy fyysisiä ja emotionaalisia tarpeita ja turvattomuutta luovat muun muassa sodat, väkivalta ja rikollisuus. (Maslow 1943.) Turvallisuuden tarve voi ilmetä suojautumisen ja puolustautumisen tarpeena ulkoisia uhkia kohtaan tai esimerkiksi tarpeena jatkuvuudelle ja järjestykselle sekä pyrkimyksenä niin sisäiseen kuin henkiseenkin tasapainoon (Kaufmann 1970, 24–27). Maslow (1943) kiinnitti huomiota myös siihen, että toimivassa ja hyvässä

yhteiskunnassa on varauduttu mahdollisiin uhkiin erilaisin suojajärjestelyin, jotka luovat osaltaan turvallisuuden tunnetta.

Erik Allardtin (1976) hyvinvointiteoria on erityisen tunnettu pohjoismaisen hyvinvointitutkimuksen piirissä. Hyvinvointia lähestytään kolmen pääulottuvuuden kautta, jotka on jaoteltu aineelliseen elintasoon (*having*), sosiaalisiin suhteisiin (*loving*) ja itsensä toteuttamiseen (*being*). Kukin ulottuvuus jakaantuu edelleen osatekijöihin kuten terveys, koulutus, työllisyys, taloudelliset resurssit ja turvallisuuden tunne (*having*), perhe- ja ystävyys-suhteet (*loving*), itsensä toteuttaminen, vaikuttamismahdollisuudet tai mielekkäät vapaa-ajan toimet (*being*). (Allardt 1976, 37–43; Saari 2011, 43–44.) Hyvinvointiteorian ”having” voidaan nähdä kytkeytyvän sen subjektiiviselta puolelta erityisesti turvallisuuden tunteeseen, joka määrittellään usein keskeiseksi psykologiseksi puutostarpeeksi (Maslow 1943; Rasskazova, Ivanova & Sheldon 2016, viitattu lähteessä Martela 2022, 569). Puutostarpeella tarkoitetaan tarvetta, jonka puuttuminen tuottaa pahoinvointia, mutta tietyn ylärajan jälkeen sen lisääntyminen ei enää tuota hyvinvointia (Allardt 1976, 42). Turvallisuus kuuluu tähän ulottuvuuteen erityisesti siksi, että taloudellinen ja fyysinen turvallisuus ovat keskeisiä elementtejä, jotka takaavat yksilön kyvyn vastata päivittäisiin tarpeisiin. Allardtin hyvinvointiteoria (1976) kuitenkin korostaa, että turvallisuus ei ole vain fyysistä suojaa uhkilta, vaan se ulottuu myös taloudelliseen, sosiaaliseen ja henkiseen turvallisuuteen. Turvallisuus on siis läsnä kaikissa hyvinvoinnin ulottuvuuksissa ja toimii hyvinvoinnin mahdollistajana.

Hyvinvointiteorioista viimeisenä ja tuoreimpana nostetaan esille Doyalin ja Goughin hyvinvointiteoria (1991). Tässä teoriassa turvallisuuden rooli liittyy perustarpeiden täyttämiseen, mikä on välttämätöntä ihmisen hyvinvoinnille. Yhteiskunnilla ja hallituksilla puolestaan on merkittävä rooli turvallisuuden takaamisessa, jotta yksilöt voivat täyttää nämä perustarpeet ja saavuttaa hyvinvoinnin. Teorian mukaan turvallisuus on keskeinen tekijä, jonka varaan hyvinvointi rakentuu. Lähestymistavassa painotetaan kahta universaalia perustarvetta (*basic needs*), jotka ovat fyysinen terveys ja autonomia. Näiden tarpeiden täyttämiseksi tarvitaan erilaisia resursseja ja ehtoja (*intermediate needs*), joista osa liittyy olennaisesti turvallisuuteen. (Doyal & Gough 1991, 49–56, 155–158.)

Fyysinen turvallisuus on olennainen osa ihmisen hyvinvointia, sillä se tarkoittaa suojautumista väkivallalta, vaarallisilta ympäristöiltä ja muilta fyysisiltä uhkilta, jotka voivat vaarantaa terveyden (emt. 1991, 212–214). Doyal ja Gough (1991) painottavat, että ilman

fyysistä turvallisuutta ihmisen kyky saavuttaa hyvinvointi on vakavasti uhattuna. Väkivallan, onnettomuuksien ja sairauksien välttäminen on siksi keskeinen edellytys hyvinvoinnille. Myös taloudellinen ja sosiaalinen turvallisuus ovat kriittisiä hyvinvoinnin komponentteja. Taloudellinen turvallisuus tarkoittaa vakaita tuloja, joilla voi varmistaa perustoimeentulon, kuten ruoan, asumisen ja pääsyn terveydenhuollon palveluihin. Sosiaalinen turvallisuus viittaa luotettaviin sosiaalisiin verkostoihin ja yhteisön tukeen, jotka tarjoavat henkistä ja emotionaalista turvaa, erityisesti kriisitilanteissa tai elämän muutoksissa. Autonomian turvallisuus puolestaan korostaa ihmisen oikeutta tehdä itsenäisiä päätöksiä ja toimia vapaasti ilman ulkopuolisia uhkia. Hyvinvointi edellyttää, että ihmiset tuntevat olonsa turvalliseksi ja että heidän oikeuksiaan ja vapauksiaan kunnioitetaan. Tämä mahdollistaa autonomian, joka on tärkeä osa yksilön itsensä toteuttamista ja täyttä osallistumista yhteiskuntaan. (Doyal & Gough 1991, 50–69, 155–158, 170.)

Kuten edellä esitellyistä hyvinvointiteorioista voidaan päätellä, hyvinvointi ja turvallisuus kietoutuvat tiiviisti toisiinsa. Turvallisuus ei merkitse pelkästään vapautta uhkista, vaan myös yksilön kykyä toimia ja tehdä valintoja vapaasti (Laitinen & Huhtinen 2021, 61). Hyvinvointi ei synny pelkästään yksilötasolla, vaan sen perusta rakentuu yhteiskunnan tarjoamista mahdollisuuksista tyydyttää ihmisten tarpeet (Kajanoja 2002, 65–67). Pohjoismainen hyvinvointivaltio on tästä konkreettinen esimerkki, sillä se tarjoaa laajan sosiaaliturvan ja palveluiden verkoston, jotka luovat edellytykset yksilön hyvinvoinnille ja turvallisuudelle (esim. Norden 2024).

2.2 Pohjoismainen hyvinvointivaltio, luottamus ja turvallisuuden tunne

Yksi pohjoismaista hyvinvointivaltiota kuvaava piirre on turvallisuuden tunne, joka perustuu laajaan sosiaaliturvaan ja kattaviin julkisiin palveluihin (esim. Andersen ym. 2007, 12). Hyvinvointivaltion peruseriaatteena on taata kansalaisilleen turvaa erilaisten elämän riskien, kuten sairauden, työttömyyden tai vanhuuden varalta. Tämä turva tarjoaa yksilöille taloudellista ja sosiaalista vakautta, mikä vähentää epävarmuutta ja lisää yksilöiden turvallisuuden tunnetta. (Kangas & Palme 2005, 15–17.) Turvallisuuden tunteen ja yhteiskunnan sopeutumiskyvyn myönteinen yhteys perustuu laajaan luottamukseen sekä kansalaisten keskuudessa että julkisiin instituutioihin. Lisäksi oikeudenmukaisuuden kokemus, joka kumpuaa hyvinvointivaltion tasa-arvoon tähtäävistä toimista, kuten koulutuksesta ja sosiaalipolitiikasta, vahvistaa tätä yhteyttä. (Andersen ym. 2007, 12–14; Kangas ym. 2021, 118–119.) Turvallisuuden tunne ja siihen linkittyvä luottamus ovat

pohjoismaisten hyvinvointivaltioiden kulmakiviä, sillä ne luovat pohjan yhteiskunnan vakaudelle ja yksilöiden hyvinvoinnille (Kangas & Palme 2005, 15–17).

Ihmisten luottamus keskeisiin instituutioihin ja niiden toimintaan on tärkeää yhteiskunnallisesti tarkasteltuna ja linkittyy vahvasti turvallisuuden tunteeseen sekä on olennaista hyvinvointivaltion toimivuuden kannalta (Kotkavirta 2000, 55–56), koska ilman luottamusta hyvinvointivaltioiden järjestelmät eivät voi toimia tehokkaasti. Kun kansalaiset luottavat instituutioihin, he ovat halukkaampia esimerkiksi maksamaan veroja ja tukemaan julkisia palveluja, mikä on hyvinvointivaltion taloudellisen kestävyuden kannalta ratkaisevaa. (Rothstein & Stolle 2008, 447–448.) Luottamusta voidaan pitää välttämättömänä ja tehokkaana tapana hallita nykyaikaisen, kompleksin yhteiskunnan monia riskejä (Luhmann 2000, 94–95). Luottamus instituutioihin on oleellinen asia niin yksilöllisen kuin yhteiskunnallisen hyvinvoinnin kannalta muun muassa sen takia, että olosuhteissa, joissa luottamusta ei ole, yksilöiden on hankala kokea turvallisuuden tunnetta (Kotkavirta 1998; Kotkavirta 2000, 55–56). Turvallisuuden ja luottamuksen välillä voidaan todeta olevan yhteys myös sen vuoksi, että henkilöt, jotka kokevat turvallisuuden tunteensa matalaksi, luottavat myös vähemmän viranomaisiin (Tuovi 2023; Sisäministeriö 2021; 2022; 2023).

Tutkimukset ovat osoittaneet, että Pohjoismaissa kansalaiset kokevat vahvaa turvallisuuden tunnetta ja luottamusta yhteiskunnallisia sekä julkisia instituutioita, kuten oikeusjärjestelmää, poliisia ja sosiaalipalveluita kohtaan (esim. Andersen ym. 2007, 39). Kansainvälisissä vertailuissa, kuten esimerkiksi OECD:n *How's Life?* -raportissa Pohjoismaat sijoittuvat jatkuvasti korkealle mitattaessa kansalaisten koettua turvallisuuden tunnetta ja luottamusta (OECD 2018, 101–103). Korkea luottamuksen taso on tiiviisti yhteydessä siihen, kuinka turvallisena kansalaiset kokevat elinympäristönsä ja elämänsä ylipäätään. Tämä luottamus edistää sosiaalista koheesiota ja turvallisuuden tunnetta sekä vähentää epävarmuuden riskejä, mikä edelleen vahvistaa hyvinvointivaltion perustaa. (Rothstein & Stolle 2008, 447–449).

Turvallisuuden kokemus on keskeinen tekijä, joka tukee niin yksilöiden henkistä kuin fyysistäkin hyvinvointia. Vahva turvallisuuden tunne liittyy myös yhteisöllisyyteen sekä sosiaalisen pääoman vahvuuteen, mikä lisää kansalaisten halukkuutta osallistua aktiivisesti yhteiskuntaan. (Kroll & Lampert 2015, 49.) Turvallisuuden tunteeseen vaikuttavat paitsi itse turvallisuustilanne, myös laajemmat yhteiskunnalliset kehityskulut ja epävarmuustekijät. Vaikka Suomi on yksi maailman turvallisimmista maista, 2010-luvun puolivälissä turvallisuustilanne alkoi heijastaa maailmanpoliittisten olosuhteiden muutoksia. Globaalin

keskinäisriippuvuuden vuoksi talouskriisit, kuten finanssikriisi, leviävät nopeasti, ja kestävyyskriisit, kuten ilmastonmuutos, lisäävät luonnonkatastrofien ja resurssikonfliktien riskiä. (Sisäministeriö 2017a, 13–25.) 2020-luvulla tätä kehitystä ovat korostaneet entisestään koronaviruspandemia ja Ukrainan sota, joiden voidaan nähdä vaikuttaneen niin talouteen, huoltovarmuuteen, geopoliittiseen vakauteen kuin ihmisten hyvinvointiinkin (esim. Kestilä, Jokela, Härämänen & Rissanen 2022; Euro & talous 11.3.2022; Pesu ym. 2022). Demokratian heikkeneminen näkyy monissa maissa poliittisena epävakautena, ja yhteiskunnalliset muutosvoimat, kuten polarisaatio ja ääriilikkeiden nousu, ovat syventäneet arvoristiriitoja ja jakaneet yhteiskuntaa. Suomessa julkisen talouden haasteet voivat heikentää kriisinhallintakykyä, ja kasvaneen maahanmuuton vaikutukset herättävät osassa väestöä huolta turvallisuudesta. Lisäksi suurvaltojen jännitteet ja paikalliset konfliktit ovat tehneet globaalista turvallisuusympäristöstä epävakamman, mikä heijastuu myös pienempiin maihin. Verkostoituneessa maailmassa kriisien ja väkivallantekojen vaikutus koettuun turvallisuuden tunteeseen korostuu, ja uudet uhat, kuten terrorismi ja informaatiovaikuttaminen, pyrkivät hyödyntämään syntyneitä epävarmuutta. Suomessa nämä muutokset ovat näkyneet selvästi turvallisuuden tunteen laskuna. (Sisäministeriö 2017a, 13–29.)

Vaikka Pohjoismaissa koetaan keskimäärin korkeaa luottamusta ja turvallisuuden tunnetta, tutkimusten tulokset ovat jossain määrin muuttuneet viime vuosikymmenen aikana. Tuoreita turvallisuuskyselyitä käsittelevästä sisäministeriön tiedotteesta (2023) käy ilmi, että suomalaisten kokema yleinen turvallisuuden tunne on heikentynyt merkittävästi. Lokakuussa 2023 toteutetussa väestökyselyssä 69 prosenttia vastaajista arvioi elämänsä turvalliseksi, mikä on huomattava lasku verrattuna lokakuuhun 2022, jolloin turvalliseksi elämänsä koki 83 prosenttia vastaajista. Turvallisuuden tunteen kokemus ei kuitenkaan ole tasainen koko väestössä, vaan vaihtelua ilmenee etenkin eri asuinalueiden ja ikäluokkien välillä. Erityisesti alle 40-vuotiaat suomalaiset kokivat turvallisuutensa hieman muita ikäryhmiä heikommaksi. (Sisäministeriö 2023.) Toisaalta tutkimuksissa (esim. Mustonen 2023) on myös havaittu heikompaa turvallisuuden tunnetta vanhimmissa ikäluokissa. Esimeriksi aiemmissa turvallisuustutkimus-raporteissa on tuotu esille, että sukupuoli ja ikä ovat merkittävästi yhteydessä turvallisuuden kokemukseen. Naiset tuntevat olonsa turvattommaksi kuin miehet, ja ikääntyneet kokevat turvattomuutta enemmän kuin muut ikäluokat. (Lappalainen 2009, 16; Eskelinen ym. 2022, 168.) Samalla, kun suomalaisten kokema turvallisuuden tunne on laskenut, huoli maailman kehityksestä on noussut voimakkaasti (esim. Sisäministeriö 2023).

Sisäisen turvallisuuden portaali Tuovin tiedotteessa (2023) käsitellään niin ikään vuosina 2022–2023 Suomessa toteutettuja kansalaistutkimuksia, joiden mukaan on havaittavissa kahtiajako yhteiskunnallisiin ja henkilökohtaisiin turvattomuutta aiheuttaviin asioihin kysyttäessä ihmisten huolista ja peloista. Kansalaisten keskuudessa kasvanut huoli liittyy laajemmin maailman tilanteeseen sekä esimerkiksi lisääntyneeseen maahanmuuttoon ja Ukrainan sotaan sekä sen vaikutuksiin. Lokakuussa 2023 toteutetussa väestötutkimuksessa huolissaan maailmansuunnasta oli peräti 93 prosenttia suomalaisista, mikä on 22 prosenttiyksikköä enemmän kuin edellisvuoden lokakuussa. (Tuovi 2023.)

Median välittämät uhkakuvat, erityisesti terrorismista ja globaaleista uhista, sekä tiedonvälityksen nopeus ja sosiaalisen median kasvava rooli lisäävät tietoisuutta turvallisuushista, mikä vaikuttaa niin ihmisten keskinäiseen luottamukseen kuin luottamukseen yhteiskunnallisiin toimijoihin (Näsi, Tanskanen, Haara, Reunanen & Kivivuori 2018, 4; Tuovi 2023). Näyttäisikin siltä, että vaikka suomalainen yhteiskunta on tilastojen valossa turvallisempi kuin koskaan ja luottamus viranomaisiin on edelleen korkea, kokemus turvallisuuden tunteesta kuitenkin laskee erilaisten globaalien uhkakuvien keskellä. (Puustinen & Kekki 2020, 42.)

3 Kansainvälinen terrorismi, poliittiset ääriliikkeet ja turvallisuuden tunne

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan poliittisia ääriliikkeitä ja kansainvälistä terrorismia, minkä vuoksi seuraavaksi käsitellään näiden ilmiöiden taustaa. Yhdenmukaisuuden säilyttämiseksi tutkielmassa käytetään taustoituksen jälkeen ainoastaan termejä *poliittiset ääriliikkeet* ja *kansainvälinen terrorismi*. Käsitteiden määrittelyn jälkeen tarkastellaan aiempia tutkimustuloksia niiden yhteydestä turvallisuuden tunteeseen.

3.1 Käsitteiden määrittelyt

Poliittiset ääriliikkeet

Poliittiset ääriliikkeet määritellään liikkeiksi, joiden tavoitteet ja toimintatavat poikkeavat merkittävästi vallitsevista yhteiskunnallisista normeista ja arvoista. Niiden toiminta voi olla ideologisesti, moraalisesti tai poliittisesti ristiriidassa sekä kirjallisten (laillisten) että kirjoittamattomien (kulttuuristen) sääntöjen kanssa. Ne voivat vastustaa demokratiaa, olla suvaitsemattomia muita kohtaan ja hylätä nykyisen yhteiskuntajärjestyksen. Tarkka määrittely vaihtelee kulttuurien, arvojen ja poliittisten näkemysten mukaan, ja liikkeet tunnustetaan usein toiminnastaan, jolloin määritelmät muuttuvat ajan ja ilmiön kehittymisen myötä. (Sotlar 2004, 1; Kotonen, Poliitikasta 5.5.2023.) Tieteellisessä kirjallisuudessa poliittiset ääriliikkeet määritellään asenteiksi, käyttäytymiseksi, organisaatioiksi ja tavoitteiksi, jotka uhmaavat demokraattista järjestystä. Ääriajattelun keskeisiä piirteitä ovat dogmaattisuus, dualistinen maailmankuva sekä yhteiskunnallisten ja poliittisten erimielisyyksien pitäminen epälegitiimeinä. Esimerkiksi äärioikeisto painottaa epätasa-arvoa, autoritaarisuutta ja etnonationalismia, kun taas ääriivasemmisto keskittyy kapitalismin vastustamiseen ja tasa-arvon edistämiseen. (Jungkunz, Helbling & Osenbrügge 2024.)

Arkikielessä ääriliikkeet viittaavat radikaaleihin liikkeisiin, jotka ajavat tavoitteitaan laittomin keinoin tai poikkeavat yleisesti hyväksytyistä arvoista. Käsite itsessään on paljon tunteita ja mielikuvia herättävä, sillä jo pelkkä määrite "ääri" luo etäisyyttä normaalista. Poliittisten ääriliikkeiden määrittelemine on kuitenkin varsin hankalaa, sillä ei ole olemassa yhtä sopivaa määritelmää, jonka perusteella asettaa selviä rajoja sille, minkälaiset liikkeet ja voimat yhteiskunnassa ovat sopivia kyseiseen muottiin. (Kalliala 2005, 11–12.) Poliittiset käsitteet, kuten äärioikeisto ja ääriivasemmisto, ovat aikansa ilmiöitä, joiden merkitys rakentuu

historiallisista ja kulttuurisista näkökulmista. Vaikka ääriliikekäsitteen juuret ulottuvat 1800-luvulle, sen määritelmä ei ole pysyvä, vaan se on suhteellinen ja kytkeytyy aina vallitsevaan poliittiseen tilanteeseen. (Kotonen 2018, 13–17; Kotonen, Suomen kuvalehti 3.11.2016.)

Myös virallisissa määritelmissä poliittinen ääriliike sisällytetään usein laajempaan käsitteeseen "ääriliike", joka viittaa toimintaan, joka pyrkii edistämään radikaaleja ideologioita, uskonnollisia, poliittisia tai sosiaalisia näkemyksiä. Ääriliikkeisiin liittyy usein väkivaltaisia toimia, jotka kohdistuvat yksilöihin ja vähemmistöihin tai instituutioihin ideologisten tavoitteiden saavuttamiseksi. (Sotlar 2004, 4; Office of Justice Programs 2024; U.S. Department of the Treasury 2024.) Tällaiset toimet haastavat yhteiskunnan vakauden ja heikentävät yksilöiden ja vähemmistöjen turvallisuutta, mikä tekee ilmiöstä merkittävän tutkimuskohteen (Kalliala 2005, 13). Lopulta ääriliikkeitä, radikaalia ajattelutapaa ja toimintaa, kuten terrorismia motivoivat ideologiat, voivat olla niin poliittisia kuin uskonnollisiakin (esim. Tammikko 2019; Malkki 2020, 18–22).

Kansainvälinen terrorismi

Kansainväliseksi terrorismiksi määritellään väkivaltaiset rikokset, joita yksilöt tai ryhmät tekevät saaden inspiraationsa ulkomaisilta terroristijärjestöiltä tai valtioilta. Vertailun vuoksi, kotimaisella terrorismilla tarkoitetaan väkivaltaisia rikoksia, joita yksilöt ja ryhmät tekevät edistääkseen ideologisia tavoitteita, jotka kumpuavat kotimaisista vaikutteista, kuten poliittisista, uskonnollisista, sosiaalisista, etnisistä tai ympäristöön liittyvistä näkemyksistä. (FBI 2024.) Kansainvälisellä terrorismilla tarkoitetaan siis terroristista toimintaa, joka ei ole kansallista eli tämän tutkielman kontekstissa Suomen ulkopuolelta. Määrittely on kuitenkin ongelmallinen, sillä se, määritelläänkö jonkun radikalisoituneen ryhmän toiminta kansalliseksi vai kansainväliseksi, on häilyvä. Kansainvälisen terrorismin yleisimpänä muotona pidetään ääri-islamilaista terroristista toimintaa, mutta mikäli esimerkiksi Suomessa tehtäisiin terrori-isku, jonka takana olisivat Suomessa asuvat ääri-islamilaiset Suomen kansalaiset, on rajanveto kansainvälisen ja kotimaisen terrorismin välillä entistäkin vaikeampaa. (Archer 2004, 14–22.)

Kansainvälisen terrorismin käsitteen määrittelyn vaikeus johtuu myös siitä, että edes pelkän terrorismin käsitteelle ei ole yhtä määritelmää tutkijoidenkaan parissa ja ongelmana nähdään esimerkiksi terrorismin ilmiön käsitteelliset rajat suhteutettuna muunlaisiin poliittisen väkivallan muotoihin (Kullberg 2011, 15). Vallitseva poliittinen tilanne ja yhteys historiaan ovat lähes aina määrittäneet, mitä kutsutaan terrorismiksi (Malkki & Paastela 2007, 23;

Malkki 2014, 15–35). Voidaankin todeta, että terrorismin ja esimerkiksi perinteisen sodankäynnin rajat ovat usein häilyvät, mutta erottavana tekijänä voidaan ainakin jossain määrin pitää tekojen oikeutusta ideologialla. (Paronen & Teirilä 2014, 3–7; Bergen 2018.) Terrorismi on välillistä väkivaltaa ja voidaan nähdä poliittisen väkivallan demonstratiivisena muotona, jossa väkivallan kohteeksi joutuu jokin sijaikärsijä, kuten siviilit, vaikka todellisuudessa kohde, johon terroristisella teolla halutaan vaikuttaa, on esimerkiksi hallitus, valtio tai yhteiskunta (Kullberg 2011, 16). Nykyään hyvin yleinen ajattelutapa terrorismista perustuu siihen, onko teko merkitykseltään jollain tavalla poliittinen tai uskonnollinen (Malkki 2020, 18).

Euroopan Unionin lainsäädännössä terrorismirikokseksi luetaan teot, joilla pyritään vakavasti uhkaamaan väestöä, painostamaan viranomaisia tai kansainvälisiä järjestöjä toteuttamaan tiettyjä toimia tai estämään niitä tekemästä tiettyjä toimia. Lisäksi terrorismirikoksilla pyritään horjuttamaan tai vakavasti vahingoittamaan valtion tai kansainvälisen järjestön poliittista, perustuslaillista, taloudellista tai yhteiskunnallista perustaa. (Eurooppa-neuvosto 2024.)

Terrorismin käsitteellä on eri aikoina ja eri paikoissa viitattu hyvinkin erilaisiin asioihin, ja erityisesti 1990-luvun jälkeen uskonnolliset motiivit ovat nousseet merkittäväksi osaksi ilmiön määrittelyä (Malkki & Paastela 2007; Malkki 2010). Vaikka terrorismin käsite on suhteellisen vanha, se leimautui poliittiseen keskusteluun vuoden 2001 syyskuun 11. päivän iskujen myötä, mikä on vaikuttanut etenkin yleisiin mielikuviin terrorismista ilmiönä sekä laajemmin siihen, minkälaisiksi länsimaiden viholliskuvat ovat muodostuneet (Malkki 2020, 9; Raitasalo 2019, 9). Terrorismi on sittemmin yhdistetty erityisesti uskonnollisesti motivoituneeseen islamistiseen terrorismiin (esim. Raitasalo 2014, 9–10; Malkki 2020, 140), mutta myös äärioikeistolainen terrorismi, kuten Norjan vuoden 2011 ja Uuden-Seelannin vuoden 2019 iskut, osoittavat, että motiivit voivat olla moninaisia (Malkki 2020, 140–141; Takkunen, Kurki & Heikkilä, Yle 15.3.2019).

Ääri liikkeiden ja terrorismin ero on myös hankala kysymys ja määrittelevänä tekijänä pidetään usein väkivaltaa, joka kohdistuu henkilöihin. Väkivallalla uhkaaminen, kansalaisoikeuksien loukkaukset sekä materiaan kohdistuva väkivalta ovat useassa maassa kuitenkin niin sanotusti tulkinnanvaraista harmaata aluetta. (Kalliala 2005, 12.) Tässä pro gradu -tutkielmassa käsiteltävät ilmiöt, poliittiset ääri liikkeet ja kansainvälinen terrorismi, eivät ole toisiaan poissulkevia ilmiöitä ja menevät osin päällekkäin (Kullberg 2011, 24–28).

3.2 Poliittiset ääriliikkeet ja kansainvälisen terrorismi Suomessa

Poliittisten ääriliikkeiden historia on Suomessa vahvempi kuin kansainvälisen terrorismin. Suomi on yksi Euroopan maista, joissa erityisesti oikeistotaustalta nousseilla ääriliikkeillä on ollut huomattavaa merkitystä historiassa (Kotonen 2018, 11).

Poliittiset ääriliikkeet Suomessa

1920-luku oli sisällissodan jälkeisessä Suomessa levotonta aikaa, jota varjostivat rikollisuus ja yhteiskunnallinen jännite. Tilannetta pahensi kieltolaki (1919–1932) ja siihen liittynyt salapoltto, jonka harjoittajia, usein entisiä punakaartilaisia, jahdattiin aktiivisesti. (Malkki & Paastela 2007, 353.) Suojeluskunnat, jotka olivat vahvoja paikallisia toimijoita (esim. Tikka 2006, 191–195), ottivat keskeisen roolin näissä ajajahdeissa. Suojeluskuntien toimintaan liittyi kuitenkin myös omavaltaisuuksia, erityisesti 1920-luvun alkuvuosina. Näiden yhteenottojen taustalla oli usein entisten punaisten ja valkoisten välienselvittely, mikä näkyi yli 300 poliittisena väkivallantekona sisällissodan jälkeisenä aikana vuosina 1918–1921. Levottomuudet loivat pohjan oikeistolaisille järjestöille, joilla oli fasisistisia piirteitä (Siltala 1985, 85) ja samalla oikeiston radikalisoitumista kiihdyttivät Tarton rauha Neuvosto-Venäjän kanssa sekä reformipolitiikka, jolla pyrittiin lieventämään yhteiskunnallisia jakolinjoja. (Malkki & Paastela 2007, 353.)

Eräs tunnetuimmista äärioikeistolaisista liikkeistä Suomessa oli 1920- ja 1930-luvuilla vaikuttanut Lapuan liike, joka sai vaikutteita fasismista ja pyrki torjumaan kommunismia sekä kumoamaan demokraattisen valtiojärjestyksen. Liike pyrki luomaan lopullisen "valkoisen Suomen" sekä vahvan järjestysvallan, joka oli liikkeen aktiivien mielessä jäänyt puuttumaan 1920-luvun useasti vaihtuneiden hallitusten toimista. (Malkki & Paastela 2007, 354.) Useimmat tuon ajan hallitukset olivat heikkoja vähemmistöhallituksia, mikä vahvisti autoritaarisen oikeiston epäluuloja demokratian toimivuutta kohtaan (Perälä 1998, 25). Aluksi laillisin keinoin toiminut liike muuttui radikaalimmaksi suojeluskunta-aktiivien johdolla, ja sen väkivalta kohdistui kommunistien lisäksi sosiaalidemokraatteihin ja heidän perheisiinsä. Liikkeen tunnetuimpia tekoja olivat pakkokyyditykset Neuvostoliiton rajalle. Liike sai hiljaista hyväksyntää myös osalta oikeistoa, mikä lisäsi sen merkitystä poliittisessa elämässä. (Malkki & Paastela 2007, 354–356.) Lapuan liikkeen vaikutuksesta säädettyjä niin sanottuja kommunistilakeja alettiin soveltaa myös itse Lapuan liikkeeseen epäonnistuneen Mäntsälän

kapinan jälkeen helmikuussa 1932 (Hyvämäki 1971, 233–271, viitattu lähteessä Kalliala 2005, 54).

Oikeistoradikalismi säilytti kuitenkin vahvan asemansa 1930-luvun politiikassa ja Lapuanliikkeen pohjalta muodostettiin Isänmaallinen Kansanliike (IKL), jonka tavoitteena oli sosiaalidemokratian kieltäminen "perustuslakien hengen vastaisena". Fasistissävyinen IKL osallistui vuoden 1932 vaaleihin vaaliliitossa Kokoomuksen kanssa ja sai merkittävää menestystä. (Malkki & Paastela 2007, 357.) Fasismien levinneisyyttä Suomessa 1930-luvulla on korostettu monissa tutkimuksissa, mutta sen todellinen laajuus on kiistanalainen. Ennen vuotta 1945 maassa toimi useita pieniä sirpalepuolueita ja liikkeitä, jotka saivat vaikutteita italialaisesta fasismista ja saksalaisesta kansallissosialismista. Toisen maailmansodan jälkeen fasistiset ja äärinationalistiset järjestöt sekä niiden julkaisut kiellettiin lailla, mikä viittaa siihen, että fasismia pidettiin uhkana, vaikka pitkään se nähtiin enemmän ulkoisen kuin sisäisen turvallisuuden riskinä. (Kalliala 2005, 55; Kotonen 2018, 11–12.)

Toisen maailmansodan jälkeisinä vuosikymmeninä Suomessa ei esiintynyt poliittista väkivaltaa tai terroria samaan tapaan kuin eteläisessä Euroopassa ja Yhdysvalloissa. Neuvostoliitto ei pyrkinyt tekemään Suomesta satelliittivaltiotaan, eikä laillisen aseman saanut SKP ilman sen tukea kyennyt toteuttamaan vallankumousta. Vasemmistopuolueet, kuten SKDL ja osa kommunisteista, keskittyivät hyvinvointivaltion rakentamiseen, mikä kasvatti vasemmiston vaikutusvaltaa erityisesti 1960-luvun puolivälistä alkaen. (Malkki & Paastela 2007, 358–359.) Poliittisen väkivallan ja terrorismin vähäisyyttä selittää osaltaan laajojen poliittisten liittoumien onnistuminen hyvinvointivaltion rakentamisessa ja talouskehityksessä, mikä integroi radikaaleja henkilöitä puolueisiin ja heikensi yleisvasemmistolaisten liikkeiden vaikutusta (emt. 2007, 362).

1990-luvulla Suomeen saapui ensimmäinen suurempi pakolaisaalto keskellä talouslammasta ja korkeaa työttömyyttä, mikä loi otollista maaperää siirtolaisvastaisille liikkeille ja lisäsi äärioikeistolaista toimintaa (Jaakkola 2000, 29, 45–46; Malkki & Paastela 2007, 364). Joensuussa syntyi ensimmäinen merkittävä skinhead-liike, joka edusti rassistista aatetta Suomessa ottaen vaikutteita amerikkalaisesta white power -ideologiasta ja korostaen "valkoisen rodun puhtauden" suojelua erityisesti maahanmuuttajia vastaan, usein väkivaltaa käyttäen. Skinheadien toiminta oli aktiivisimmillaan 1990-luvun lopulla, jolloin siihen kuului arviolta 1000 jäsentä. Ryhmän toiminnassa oli terrorismille tyypillisiä piirteitä, mutta organisoituneen rakenteen puute esti sen pitämisen varsinaisena terroristijärjestönä. (Jokinen

2011, 229–233.) Radikaalien vasemmistoliikkeiden osalta vuosina 1995–1998 painopiste oli ympäristövallankumouksellisissa liikkeissä, jotka korostivat eläinoikeus- ja ympäristöasioiden tärkeyttä yhteiskunnallisessa toiminnassa (Monti & Purokuru 2018, 13–14). Radikaali eläinoikeusliike sai huomiota vuonna 1995, kun "kettutyöt" iskivät neljään turkistarhaan Pohjanmaalla, jonka lisäksi Eläinten vapautusrintama (EVR) nousi esiin merkittävimpänä eläinoikeusliikkeen edustajana. Ennen vuosituhannen vaihdetta toteutettiin ainakin 1300 iskua, joista suurin osa kohdistui turkis-, teuras- ja meijerielinkeinoon, aiheuttaen merkittäviä taloudellisia vahinkoja ja herättäen laajaa julkista keskustelua. (Monti & Purokuru 2018, 37, 44–47; Tammikko 2019, 141–142.)

2000-luvulla ääriliikkeiden toiminta Suomessa mukautui yhteiskunnan muutoksiin. Erityisesti äärioikeistolainen ideologia siirtyi pitkälti internetiin, mikä mahdollisti järjestäytyneemmän toiminnan. Monet entiset skinit liittyivät populistisiin ryhmiin, kuten Suomen Sisuun, jonka jäseniä nousi eduskuntaan Perussuomalaisten riveistä 2000-luvun alussa. (Jokinen 2011, 234; Ravndal 2018, 9.) Vasemmistolainen radikalismi puolestaan keskittyi globaalin oikeudenmukaisuuden ja kapitalismin kritiikkiin. Vuosina 2005–2006 prekariaattiliike nousi esiin ajamaan epävarmoissa työsuhteissa olevien asemaa, saaden vaikutteita Italiasta ja tavoitellen muun muassa perustuloa. Vuonna 2005 liike herätti huomiota järjestämällä EuroMayDay-mielenosoituksen, jossa osa osallistujista varasti vaatteita merkkiliikkeestä perustellen tekoaan yhteiskunnallisella asemallaan ja luokkaeroilla. (Monti & Purokuru 2018, 146–147, 151–152.) Vuonna 2006 protestit lisääntyivät, ja esimerkiksi makasiinimellakka, Katutaiteiden yö ja Smash ASEM -mielenosoitus kärjistyivät väkivaltaisiksi, minkä seurauksena poliisi otti kiinni yli 200 henkilöä (esim. Yle 19.5.2009; Kerkelä, HS 18.5.2009). Vuotta 2006 onkin kutsuttu radikaaliliikkeen hulluksi vuodeksi (Monti & Purokuru 2018, 159–161).

Siirryttäessä 2010-luvulle, äärioikeistolaisen liikehdinnän ja väkivallan taustalla näkyivät edelleen samaa ideologiaa kannattavat ryhmät. Suomen vastarintaliike (SVL) perustettiin vuonna 2008 Esa Henrik Holapan toimesta, ja se toimii osana Pohjoismaista vastarintaliikettä (PVL). SVL on ollut mukana useissa väkivaltaisissa teoissa, kuten vuoden 2010 kyynelkaasuiskussa Pride-kulkueessa Helsingissä ja 2013 Jyväskylän kirjastopuukotuksessa, jotka aiheuttivat loukkaantumisia ja kuolonuhreja. PVL:n aktiivijäseniä on satoja, ja liike on laajentunut toimimaan useissa maissa. Maahanmuuttokriisin seurauksena Suomeen on syntynyt uusia ääriliikkeitä, joista merkittävin on Soldiers of Odin, joka on laajentanut toimintaansa myös muihin Pohjoismaihin. (Ravndal 2018, 9–11). Vuonna 2015 nähtiin useita

väkivaltaisia iskuja pakolaisten vastaanottokeskuksiin eri puolilla Suomea (Malkki & Sallamaa 2018, 867).

Länsimaissa 2000-luvun äärivasemmistolainen väkivaltainen toiminta on liittynyt pääasiassa anarkistiseen ja antifasistiseen liikehdintään (Malkki 2020, 143–144). Suomessa anarkismi, antifasismi ja antirasismi nousivat näkyvämmiin esiin 2010-luvulla vastareaktionä Suomen vastarintaliikkeen aktivoitumiseen (Monti & Purokuru 2018, 294; Tammikko 2019, 137). Anarkistiryhmät toimivat usein löyhästi organisoituneina ja spontaanisti, mutta vuonna 2011 anarkistinen toiminta radikalisoitui osin erityisesti pääkaupunkiseudulla, mikä ilmeni katujen sulkemisena palavilla roska-astioilla ja hyökkäyksinä poliisia vastaan. Eniten julkisuutta ovat saaneet erityisesti itsenäisyyspäivän Kuokkavierasjuhlat sekä vuoden 2013 "Kiakkovierasjuhla" ja vuoden 2014 "Lähiöst linnaan" -mielenosoitus, jotka kärjistyivät mellakoiksi ja toivat anarkistiryhmien radikaalit toimintatavat näkyviksi julkisuudessa. (Tammikko 2019, 137–139.) Antifasistien tavoitteena on äärioikeiston vastustaminen, mutta väkivalta on harvinaista ja keskittyy pieniin ryhmiin, jotka toimivat usein rauhanomaisten mielenosoitusten suojissa. Erityisesti Pohjoismaainen Vastarintaliike (PVL) on ollut antifasistien kohteena, ja vuonna 2017 tutkittiin useita antifasistien väkivaltaan liittyviä tapauksia, joista suuri osa kohdistui Helsingin Rautatientorilla leireileviin Suomi Ensin -aktivisteihin. (Emt. 2019, 140.)

2020-luvulla äärivasemmiston toiminta Suomessa on edelleen suurimmaksi osaksi rauhanomaista, ja väkivallan hyväksyminen on hyvin vähäistä. Radikaalin antifasistisen liikehdinnän kehittyminen kiinnostaa Suojelupoliisia, mutta siihen ei tällä hetkellä liity merkittävää kansallisen turvallisuuden uhkaa. (Supo 2024a; 2024c.) Suomessa ei ole ylipäätään monien muiden Euroopan maiden tavoin muodostunut varsinaista äärivasemmistolaista *terrorismitoimintaa* (Kullberg 2011, 30). Suojelupoliisi (2024b) on linjannut, että länsimaissa erityisesti äärioikeistolaisen terrorismin uhka on merkittävästi noussut. Äärioikeistolaisen terrorismin uhka koostuu pääasiassa yksittäisistä henkilöistä ja pienryhmistä, jotka saavat vaikutteita äärioikeiston propagandasta verkossa sekä aiemmin tehdyistä iskuista. Äärioikeistolaisen ideologian ytimessä ovat rasistiset, antisemitistiset ja muukalaisvihamieliset näkemykset. Väkivalta kohdistuu usein uskonnollisiin ja etnisiin vähemmistöihin, mutta myös poliittiset vastustajat, kuten poliitikot, voivat olla potentiaalisia kohteita. (Supo 2024c.)

Vuonna 2023 annettiin ensimmäiset äärioikeistolaisiin ideologioihin liittyvät terrorismirikostuomiot, kun Päijät-Hämeen kärjäoikeus tuomitsi kolme miestä vankeuteen terroristisessa tarkoituksessa tehdyistä rikoksista (esim. Ranta, Ilta-Sanomat, 31.10.2023). Myös vuonna 2024 nostettiin syytteitä äärioikeistolaiselle pienryhmälle Kankaanpäässä, ja kuudesta syytetystä kaksi sai syytteen terrorismirikoksesta (esim. Joensuu & Laakso, Yle-STT, 10.1.2024). Äärioikeiston verkostoituminen ja väkivaltaisen ideologian levittäminen tapahtuvat yhä suurelta osin sosiaalisen median kautta. Vaikka järjestäytyneet äärioikeistotoiminta ei tällä hetkellä muodosta välitöntä terroristista uhkaa Suomessa, se voi kuitenkin luoda hedelmällisen maaperän yksittäisten henkilöiden radikalisoitumiselle. (Supo 2024c.)

Kansainvälinen terrorismi Suomessa

Suomalaisen terrorismitutkija Leena Malkin mukaan (Korhonen, Partti, Saarinen & Takala 2019, 87) Suomessa on ollut toisen maailmansodan jälkeen vain vähän ylipäätään terrorismiksi *määriteltyjä* tekoja. Sellaisia kuitenkin voisivat olla esimerkiksi 1990-luvun turkistarhoihin tehdyt iskut tai kouluampumiset. Kuitenkin tässä tutkimuksessa keskiössä oleva *kansainvälinen* terrorismi on Suomessa vieläkin harvinaisempaa.

Kansainvälinen terrorismi koettiin Suomessa pitkään vieraana ilmiönä, johon tuli muutos Turussa 18. elokuuta 2017 tapahtuneen puukkoiskun myötä (Esim. Malkki 2020, 27). Puukotusiskun toteuttanut marokkolaismies Abderrahman Bouanane oli saapunut Suomeen turvapaikanhakijana vuonna 2016. Tapahtuma liitettiin julkisessa keskustelussa nopeasti osaksi ääri-islamistista terrorismia. (Malkki 2020, 27; Honkonen 2017.) Puukotusisku myös vertautui Euroopassa tuolloin yleistyneisiin terrori-iskuihin, joissa radikalisoituneet henkilöt hyökkäävät ihmisten kimppuun helposti saatavilla olevilla aseilla, kuten puukoilla, mikä tekee iskujen ennakoimisen vaikeammaksi (Mäntymaa, Yle 6.9.2017).

Keskusrikospoliisin mukaan Bouanane kertoi toimineensa Isisin soturina, vaikka tutkinnassa ei löytynyt todisteita siitä, että hän olisi ollut suoraan yhteydessä kyseiseen järjestöön. Tutkinnan mukaan Bouanane oli radikalisoitunut noin kolme kuukautta ennen tekoaan, ja kuulusteluissa hän kertoi halunneensa tulla ammutuksi poliisin toimesta, mikä viittaa hänen pyrkineen niin sanottuun "martyyrikuolemaan" terrori-iskun yhteydessä. (Hjelt & Koskinen, Yle 7.8.2012.) Mikään äärijärjestö, edes Isis, ei ottanut iskua kuitenkaan lopulta nimiinsä (esim. Karkkola, Uusi Suomi 22.8.2017).

Varsinais-Suomen käräjäoikeus antoi tuomion kesäkuussa 2018 ja langetti Bouananen elinkautiseen vankeuteen kahdesta murhasta ja kahdeksasta murhan yrityksestä terroristisessa tarkoituksessa. Tämä tuomio on merkittävä, sillä se oli ensimmäinen kerta, kun Suomessa oli annettu tuomio terrorismirikoksista. (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2018; Varsinais-Suomen käräjäoikeus 2018.) Huhtikuussa 2023 Suomessa annettiin puolestaan ensimmäinen tuomio terrorismirikokseen tähtäävästä kouluttautumisesta, kun Helsingin käräjäoikeus tuomitsi Suomessa asuneen Espanjan kansalaisen neljän kuukauden ehdolliseen vankeusrangaistukseen. Tuomion myötä henkilö karkotettiin Suomesta elokuussa 2023. (esim. Kerkelä, Helsingin Sanomat 28.4.2023; Supo 2024c.)

Kansainvälisen terrorismin suurin uhka tulee edelleen radikaali-islamistisesta toiminnasta ja keskeisimmät uhat liittyvät Isisiin, al-Qaidaan sekä niiden liittolaisiin, jotka pyrkivät toteuttamaan iskuja myös länsimaissa. Euroopassa uhkatasoa ovat nostaneet myös kansainväliset konfliktit ja provokatiiviset teot, kuten Koraanin polttotapaukset, joiden on todettu kasvattavan riskitasoa lyhyellä aikavälillä. (Uhari, Turun Sanomat 24.5.2017.)

Suomessa terrorismin uhkataso on vakiintunut tasolle "kohonnut", mikä on toiseksi alin neliportaisella asteikolla (Sisäministeriö 2024). Suojelupoliisi korotti uhka-arviotaan ensimmäisen kerran kesällä 2014, mikä näkyi lähinnä varautumistoimien lisääntymisenä. Uhan arviointi perustuu muun muassa kansainvälisiin trendeihin, operatiiviseen tiedusteluun ja Suomen asemaan mahdollisena kohteena. Viime vuosikymmenen aikana Suomen profiili on noussut kansainvälisen terrorismin piireissä, minkä osoitus on esimerkiksi suomenkielisen Isis-propagandan ilmestyminen. (Uhari, Turun Sanomat 24.5.2017.) Suomessa radikaali-islamismien tukeminen ilmenee lähinnä varojen välityksenä ja ideologian levittämisenä verkossa, kun taas varsinaisten terrori-iskujen todennäköisin uhka liittyy yksittäisiin henkilöihin tai pienryhmiin, jotka kannattavat joko radikaali-islamistista tai äärioikeistolaista ideologiaa. Internet mahdollistaa monien eri aatteiden omaksumisen ilman sidonnaisuutta yhteen järjestöön, mikä lisää radikalisoitumisen riskiä erityisesti nuorten keskuudessa myös Suomessa. (Supo 2024a; 2024c.)

Euroopassa ääriliikkeiden torjuntaa on vuodesta 2011 lähtien edistetty EU-komission perustaman radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyverkoston avulla. Suomessa työ on näkynyt vuodesta 2012 alkaen kansallisena toimenpideohjelmana ja sisäministeriön väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsauksina. (Kuukkanen, Poliitikasta 28.11.2020.) Ääriliikkeet, kuten globaali jihadistinen liike ja äärioikeisto, eivät synny

tyhjiössä, vaan ruokkivat toisiaan ja vahvistavat vastakkainasetteluja. Jihadistinen liike pitää länsimaita suorastaan eksistentiaalisena uhkana, kun taas äärioikeiston kasvua ovat vauhdittaneet ääri-islamien vahvistuminen, maahanmuuttokriisit ja talouden taantumat. (Tammikko 2019, 11, 100–106; Turun Sanomat 3.8.2015.) Ääriliikkeet ovat nousseet myös kansainvälisesti keskeiseksi poliittiseksi keskustelun aiheeksi, joka sai huomiota esimerkiksi Yhdysvaltain presidentinvaaleissa 2020, kun presidentti Donald Trump suhtautui äärioikeiston tuomitsemiseen välttelevästi ja kehotti Joe Bidenia tuomitsemaan Antifan ja radikaalivasemmiston. Suomessa keskustelua puolestaan herätti korkeimman oikeuden päätös kieltää Pohjoismaiden vastarintaliike syyskuussa 2020, mikä nosti esiin kysymyksiä siitä, voisiko myös vasemmistolaisilta tahoilta löytyä vastaavan sääntelyn kohteeksi sopivia ryhmiä. (Kuukkanen, Poliitikasta 28.11.2020.)

3.3 Aikaisemmat tutkimukset poliittisten ääriliikkeiden ja kansainvälisen terrorismin yhteydestä turvallisuuden tunteeseen

Suomalaisten turvallisuuden tunteeseen liittyvien tutkimusten (luku 2.2) perusteella huoli kansainvälisestä terrorismista ja poliittisista ääriliikkeistä näyttäisi olevan osa laajempaa turvattomuuteen liittyvää huolta. Kansainvälisesti tutkimusta on tehty erityisesti terrorismin yhteydestä turvallisuuden tunteeseen, ja Suomessa aihetta on tarkasteltu lähinnä uhkakuvien kautta, joissa terrorismi ja poliittiset ääriliikkeet nousevat keskeisiksi huolenaiheiksi.

Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta (MTS) on tutkinut suomalaisten huolta poliittisista ääriliikkeistä ja kansainvälisestä terrorismista. Verrattaessa MTS:n (2020a; 2020b; 2021; 2022) aineistojen tuloksia niiden suomalaisten osalta, jotka ovat ilmaisseet vähintään jonkin verran huolta poliittisista ääriliikkeistä ja/tai kansainvälisestä terrorismista vuosina 2019–2022, voidaan todeta, että sekä poliittiset ääriliikkeet että kansainvälinen terrorismi ovat olleet merkittäviä huolenaiheita suomalaisten keskuudessa. Tulosten perusteella huoli poliittisista ääriliikkeistä ja kansainvälisestä terrorismista on vähentynyt kyseisellä ajanjaksolla jonkin verran, mutta näiden ilmiöiden kehityksessä on havaittavissa myös eroja.

Vuonna 2019 poliittisista ääriliikkeistä jonkin verran tai paljon huolta koki 75 prosenttia suomalaisista, kun taas kansainvälinen terrorismi aiheutti huolta 81 prosentissa suomalaisista (MTS 2020a, 26). Korostuneeseen kansainvälisen terrorismin huolen tasoon suomalaisten keskuudessa on erityisesti vielä ainakin vuoteen 2019 asti voinut vaikuttaa myös Turun terrori-isku. Vuonna 2020 huoli molemmista ilmiöistä väheni, mutta lasku oli voimakkaampaa kansainvälisen terrorismin osalta. Poliittisista ääriliikkeistä huolestuneiden

osuus laski 73 prosenttiin, kun taas kansainvälisestä terrorismista huolestuneiden osuus väheni 77 prosenttiin (MTS 2020b, 27). Vuonna 2021 huoli molemmista ilmiöistä väheni edelleen. Poliittisista ääriliikkeistä huolestuneiden osuus oli 70 prosenttia, kun taas kansainvälisestä terrorismista huolestuneiden osuus laski 75 prosenttiin (MTS 2021, 30–31).

Vuonna 2022 tapahtui verrattain merkittävä muutos, kun poliittiset ääriliikkeet ohittivat kansainvälisen terrorismin suomalaisten huolenaiheena. Poliittisista ääriliikkeistä jonkin verran tai paljon huolta koki 69 prosenttia suomalaisista, kun taas kansainvälisestä terrorismista huolestuneiden osuus väheni huomattavasti, 63 prosenttiin. (MTS 2022, 34.) Kuitenkin, vaikka huoli ilmiöistä väheni, molemmat ilmiöt ovat edelleen olleet merkittäviä huolenaiheita suomalaisten keskuudessa.

Puustinen ja Kekki (2020) tarkastelivat pelastustoimen toimintaympäristöanalyysissa vuosina 2017–2019 toteutettuja selvityksiä, joissa tarkasteltiin suomalaisten kokemia uhkia ja huolia. Tulosten mukaan ihmisten käsitykset uhkista heijastelevat globaaleja riskejä ja muutostrendejä, joita on tunnistettu myös kansallisessa ja kansainvälisessä ennakoituvuudessa. Katsauksessa (emt., 42.) käsiteltyjen tutkimusten perusteella kansainvälisellä tasolla eniten huolta aiheuttavat terrorismin ja muuttoliikkeiden kaltaiset ilmiöt (esim. MTS 2020a; Iso-Markku, Pesu & Jokela 2018), kun taas kansallisen turvallisuuden huolena ovat eriarvoisuuden kasvu ja yhteiskunnan polarisaatio, jotka voivat heikentää luottamusta ja yhtenäisyyttä (Limnell & Rantapelkonen 2017; Kekki 2017; Laurikainen & Nikkanen 2019; Pekkarinen & Myllyniemi 2019). Erityisesti poliittisten ääriliikkeiden herättämä huoli voidaan ainakin osittain liittää yhteiskunnan polarisaatioon ja sen vaikutuksiin. Yhteiskunnan jakautuminen ja eriarvoistuminen voivat heikentää kansalaisten yhtenäisyyttä, mikä saattaa lisätä altistumista myös kotimaisten ääriliikkeiden vaikutuksille ja kasvattaa turvattomuuden tunnetta (Kekki 2017, 8).

Puustinen ja Kekki (2020) käsittelevät katsauksessaan myös MTS:n tutkimuksia vuosilta 2017–2019. MTS:n (2017, 22; 2020a, 26) vuosien 2017–2019 tuloksissa kansainvälinen terrorismi oli toiseksi yleisin huolenaihe, ja niin ikään katsauksessa mainitussa vuoden 2018 Nuorisobarometrissa kolmanneksi yleisin. Nuorisobarometrin mukaan lähes puolet suomalaisista nuorista (49 %) koki vähintään melko paljon huolta kansainvälisestä terrorismista, kun vastaava osuus oli kymmenen vuotta aiemmin vain 19 prosenttia (Pekkarinen & Myllyniemi 2019, 72–75). Katsauksessa käsitellyistä tutkimuksista havaittiin, että myös poliittisten ääriliikkeiden herättämä huoli on lisääntynyt (Puustinen & Kekki 2020,

25–25). Esimerkiksi MTS:n vuoden 2018 kyselyn mukaan poliittiset ääriliikkeet huolestuttivat 82 prosenttia suomalaisista, kun vastaava osuus oli 72 prosenttia vuotta aiemmin (MTS 2018, 23). Vuoden 2017 Kansalaisturvallisuuden tila -tutkimuksessa yksilöiden radikalisoituminen nousi esiin toiseksi todennäköisimpänä uhkana, ja 29 prosenttia vastaajista piti sen ilmenemistä esimerkiksi joukkosurmien muodossa erittäin tai melko todennäköisenä. Lisäksi 15 prosenttia vastaajista arvioi Suomen joutuvan ääriliikkeiden väkivaltaisen radikalisoitumisen kohteeksi. (Kekki 2017, 24.) Sisäministeriön (2018) Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsauksen mukaan väkivaltaisen äärioikeiston toimijat vaikuttivat merkittävimmin arjen turvallisuuteen. Myös muissa tutkimuksissa (ks. esim. Kekki 2017, 43) äärioikeistolaisen tai maahanmuuttovastaisen liikehdinnän on todettu aiheuttavan enenevässä määrin pelkoa ja turvattomuutta. Kansalaisten käsitykset turvallisuudesta näyttävät näin nivoutuvan sekä kansainvälisiin ilmiöihin, kuten terrorismiin ja pakolaistilanteeseen, että yhteiskunnan sisäisiin jännitteisiin (esim. Puustinen & Kekki 2020).

Näsin ym. (2018) katsauksessa raportoitiin tutkimushankkeen ”Väkivallan kokemus ja rikostiedon lähteet” kuvailevia tietoja väkivaltautuisoinnin kulutuksesta sekä vastaanotosta eri väestöryhmissä. Katsauksessa käsiteltävässä tutkimuksessa (Haara, Reunanen, Näsi & Kivivuori 2017) havaittiin, että suurimpana uhkana itselle koettiin maahanmuutto, kun lähes viidennes (17 %) vastaajista koki sen melko tai erittäin suurena uhkana itselleen. Seuraavaksi merkittävimpien uhkien joukossa olivat terrorismi (15 %) sekä ääriliikkeet (13 %). (Näsi ym. 2018, 38–39.) Haastatteluissa moni arvioi, että vaikka Suomessa ei ollut vielä tuolloin tapahtunut terrori-iskua, sellainen olisi todennäköisesti edessä. Silti uhkaa pidettiin etäisenä, eikä sitä koettu välittömäksi. Osa katsoi Suomen olevan syrjässä suurista konflikteista, kun taas toiset kokivat uhan koskevan lähinnä paikkoja, kuten lentokenttiä, joissa liikkuu paljon kansainvälisiä matkustajia. Median koettiin myös vahvistavan pelkoa, ja moni piti terrorismin uhkaa Suomessa jopa liioiteltuna. (Haara ym. 2017, 45.) Haastattelut tehtiin ennen Turun puukotuksia vuonna 2017, mikä voi selittää, miksi uhkaa ei koettu henkilökohtaiseksi (Näsi ym. 2018, 38).

Sukupuolten osalta terrorismi koettiin henkilökohtaiseksi uhaksi erityisesti naisten keskuudessa, joista 18 prosenttia koki sen uhkaavaksi, verrattuna miehiin, joista samaa mieltä oli 12 prosenttia. Sen sijaan ääriliikkeiden kohdalla sukupuolten välillä ei ollut merkittävää eroa: miehistä 14 prosenttia ja naisista 13 prosenttia koki ilmiön uhkaavaksi, eikä tämä ero ollut tilastollisesti merkitsevä. (Näsi ym. 2018, 40.) Sukupuolen yhteyttä turvallisuuden tunteeseen on tarkasteltu laajasti, ja tutkimusten mukaan naiset kokevat riskit keskimäärin

suurempina kuin miehet (esim. Kujala 2021, 28; Eskelinen ym. 2022, 168). Helsingin kaupungin Turvallisuustutkimus (2019) osoitti, että naiset olivat huolestuneempia lähes kaikista valmiiksi listatuista huolenaiheista verrattuna miehiin. Merkittäviä eroja havaittiin erityisesti niissä huolissa, joissa naisten ja miesten näkemykset erosivat yli 12 prosenttiyksikköä. Näihin kuului myös huoli ääriliikkeiden vahvistumisesta. (Laurikainen & Nikkanen 2019, 12.) Naisten ja miesten riskikäsitykset eroavat yleisyyden lisäksi myös luonteeltaan. Terrorismi herättää naisissa enemmän turvattomuuden tunnetta kuin miehissä, mikä voi suomalaisten osalta osittain liittyä esimerkiksi naisuhreihin Turun terrori-iskussa. Lisäksi naiset kokevat miehiä useammin huolta konkreettisista rikosuhista, kuten seksuaalisesta väkivallasta, kun taas miehet tarkastelevat uhkia enemmän yhteiskunnallisella tasolla ja laajoina ilmiöinä. (Haara ym. 2017, 34–37; Näsi ym. 2018, 39.)

län osalta Näsin ym. (2018) katsauksessa havaittiin, että terrorismi koettiin henkilökohtaisena uhkana erityisesti nuorimmissa ikäryhmissä. Alle 35-vuotiaista noin 18 prosenttia piti terrorismia uhkana itselleen, kun taas 35–54-vuotiaiden ja 55–74-vuotiaiden vastaavat osuudet olivat noin 13 prosentin luokkaa. Ääriliikkeisiin liittyvässä uhassa oli sen sijaan suurempaa vaihtelua: nuorimmassa ryhmässä, 15–24-vuotiaissa, uhkakokemus oli vähäisintä (10 %), kun taas 25–35-vuotiaat kokivat ikäluokista ääriliikkeet suurimpana uhkana itselleen (16 %). Vanhemmissa ikäluokissa (35–54 ja 55–74-vuotiaat) 13–14 prosenttia vastaajista kokivat ilmiön uhkaavana itselleen. Eri ikäryhmillä voi kuitenkin olla eriytyneitä käsityksiä turvallisuushista, mikä voi heijastaa heidän kokemuksiaan ja altistumistaan näille ilmiöille. (Näsi ym. 2018, 41.)

Limnell, Hiltunen ja Dufva (2022) ovat tarkastelleet nuorten kokemuksia ja huolia yhteiskunnan ja maailman turvallisuudesta. Tutkimusten mukaan suomalaisia nuoria huolestuttavat erityisesti yhteiskunnan vakauteen liittyvät uhat, kuten ääriliikkeet ja poliittisen ilmapiirin kiristyminen, sekä ulkoinen turvallisuus, johon terrorismi kuuluu (emt. 2022, 10, 162–163). Lisäksi vuoden 2018 Nuorisobarometri osoitti, että kansainvälinen terrorismi on yksi suurimmista turvattomuuden aiheuttajista nuorten keskuudessa. Tällaisten globaalien mittakaavan teemoihin liittyvän huolen on myös todettu lisääntyneen jyrkästi viimeisen vuosikymmenen aikana nuorten mielissä. (Pekkarinen & Myllyniemi 2019, 72–75.)

Aiemmissä tutkimuksissa on myös toisaalta havaittu, että koettu turvattomuus voi lisääntyä iän myötä. Vanhemmat ikäryhmät on perinteisesti nähty haavoittuvampina, sillä heidän arvioidaan olevan alttiimpia rikoksen uhriksi joutumiselle. Riskikäsitysten on todettu

vaikuttavan merkittävästi vanhempien ihmisten turvattomuuden kokemuksiin, minkä seurauksena he saattavat arvioida uhriksi joutumisen riskinsä korkeammaksi kuin nuoremmat ikäryhmät. (Eskelinen ym. 2022, 168.) Turvattomuuden kokeminen ei kuitenkaan ole yksiselitteisesti sidoksissa ikään, vaan sen taustalla vaikuttavat monet tekijät. Eri elämänvaiheissa ihmiset voivat olla huolissaan erityyppisistä rikoksista, mikä osaltaan tekee ikäryhmien vertailusta haastavaa. Haavoittuvuuden ilmenemismuodot ja niiden vaikutukset turvattomuuden tunteisiin vaihtelevat yksilöllisesti, eikä iän ja koetun turvattomuuden välinen yhteys ole aina suoraviivainen. (Kujala 2021, 28.) Eri ikäluokkien reaktiot samankaltaisiin uhkiiin voivat myös vaihdella, koska uhan kokeminen liittyy subjektiiviseen kokemushistoriaan (Nisbett & Ross 1980, 223–224).

Koulutustason osalta Näsin ym. (2018) katsauksessa terrorismin ja ääriliikkeiden kokeminen henkilökohtaisena uhkana oli yleisempää matalasti koulutettujen parissa. Korkeakoulutetut näyttäisivät aiempien tutkimusten valossa kokevan yleensä myös muita vähemmän, että uhat kohdistuisivat suoraan heihin itseensä. Terrorismin ja ääriliikkeiden osalta erot eivät olleet kuitenkaan tilastollisesti merkitseviä eri koulutustasojen välillä. (Näsi ym. 2018, 42.) Aiemmissä tutkimuksissa on kuitenkin todettu, että korkeasti koulutetuilla on ylipäättään enemmän resursseja ja kriittistä ajattelua, mikä voi vähentää pelkoa erilaisista riskeistä (Beck 1992). Näin ollen korkeampi koulutustaso voi tarjota yksilölle paremmat valmiudet hankkia ja hyödyntää tietoa, mikä voi lisätä hallinnan tunnetta ja vähentää koettua turvattomuuden tunnetta. Lisäksi koulutuksella on yhteys muihin resursseihin, kuten taloudelliseen tilanteeseen ja työmarkkina-asemaan, jotka voivat osaltaan vahvistaa yksilön selviytymiskeinoja erilaisissa tilanteissa. Tästä syystä henkilöillä, joilla on vähemmän koulutuksellisia ja taloudellisia resursseja, voi olla suurempi alttius kokea haavoittuvuutta arjessaan. (Kujala 2021, 28–29.)

Kuitenkin, kuten teoriassa esitellyistä tutkimuksista voidaan päätellä, huoli poliittisista ääriliikkeistä ja kansainvälisestä terrorismista tai laajemmin maailman suunnasta ylipäättään, näyttäisi olevan suhteellisen yleistä koko väestön tasolla. Tämä tutkimus syventää aiempaa ymmärrystä tarkastelemalla, miten huoli jakautuu eri väestöryhmissä ja mitkä tekijät siihen vaikuttavat. Lisäksi tutkimus tuo uutta tietoa siitä, miten turvallisuuden tunteen muutokset liittyvät yhteiskunnalliseen koheesioon ja poliittiseen ilmapiiriin.

4 Tutkimusasetelma

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan suomalaisten turvallisuuden tunteen kokemusta liittyen poliittisiin ääriilikkeisiin ja kansainväliseen terrorismiin näiden ilmiöiden herättämän *huolen* kautta.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Missä määrin poliittiset ääriilikkeet aiheuttavat huolta suomalaisissa?
2. Missä määrin kansainvälinen terrorismi aiheuttaa huolta suomalaisissa?
3. Mitkä tekijät selittävät poliittisista ääriilikkeistä ja kansainvälisestä terrorismista koettua huolta?

Tässä tutkielmassa keskitytään siis selitettävänä muuttujina aineiston vastaajille esitettyihin kysymyksiin, joissa on tarkasteltu vastaajan kokemaa huolta liittyen kansainväliseen terrorismiin ja poliittisiin ääriilikkeisiin. Tutkielmassa myös verrataan, miten suomalaisten kokema huoli eroaa näiden kahden ilmiön välillä sekä mitkä tekijät selittävät ilmiöistä koettua huolta.

Yksilön turvattomuuden kokemus on psykologinen ja se voi ilmetä nimenomaan huolestuneisuutena (Niemelä ym. 1997, 13; Niemelä 2000, 21). Turvattomuus on sosiaalipolitiikan kannalta osa keskeisiä hyvinvoinnin, sosiaaliturvan ja sosiaalisen turvallisuuden käsitteitä, mikä tarkoittaa sitä, että turvattomuuden kokemukset ja riskit ovat olennainen osa sosiaalipolitiikan laajempaa tarkoitusta edistää yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvointia. Tässä kontekstissa turvattomuus viittaa kokemuksiin, jotka uhkaavat ihmisten perusturvallisuuden tunnetta ja kykyä elää vakaata ja ennustettavaa elämää. (Esim. Niemelä 2000, 21–25; Eskelinen ym. 2022, 171.) Tarkastelussa suomalaisten huolen tunne liittyen poliittisiin ääriilikkeisiin ja kansainväliseen terrorismiin pyritään näin ollen liittämään osaksi laajempaa turvallisuuden tunteen kokemusta, jolloin huoli ymmärretään turvallisuuden tunteen puutteena. Huoli poliittisista ääriilikkeistä ja kansainvälisestä terrorismista voidaan ajatella laajemmin kokemuksena turvallisuuden tunteesta, koska turvallisuuden tunne on sekä subjektiivinen että objektiivinen kokemus (esim. Linnéll & Rantapelkonen 2017, 23–24; Anttonen 2016, 27–29; Eskelinen ym. 2022, 152). Se viittaa yksilön tai yhteisön käsitykseen omasta ja ympäristön vakaudesta sekä vapaudesta uhan ja pelon tunteista. Huoli näistä ilmiöistä ilmentää epävarmuuden tunnetta, joka heikentää koettua turvallisuutta ja luo tunnetta

yhteiskunnallisten tai henkilökohtaisten turvatekijöiden horjumisesta. (esim. UNDP 2022, 34–38.) Huolen kokeminen poliittisista ääriilikkeistä ja kansainvälisestä terrorismista heijastaa näin ollen yksilön ja yhteisön tapaa tulkita ympäröivää turvallisuustilannetta ja erilaiset taustamuuttajat puolestaan auttavat ymmärtämään, miten huoli jakautuu väestön keskuudessa.

4.1 Aineisto

Aineistona toimii Ailasta haettu valmis Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (MTS) vuonna 2023 keräämä kvantitatiivinen tutkimusaineisto "FSD3856 Turvallisuuspolitiikka- ja maanpuolustustutkimus 2023". Aineistonkeruun tarkka ajankohta oli 8.11.2023–28.11.2023. MTS on eduskuntavaalikaudeksi valtioneuvoston asettama parlamentaarinen komitea, joka toimii hallinnollisesti puolustusministeriössä. MTS selvittää esimerkiksi suomalaisten turvallisuuspoliittisia mielipiteitä sekä asenteita ja niihin mahdollisesti vaikuttavia tekijöitä. MTS tekee vuosittain vähintään yhden koko Suomen aikuisväestön kattavan haastattelututkimuksen, jonka kysymykset liittyvät ulko- ja turvallisuuspolitiikan teemoihin sekä maanpuolustukseen. MTS:n tekemät mielipiteitä koskevat tutkimukset ovat julkisia ja kaikkien käytettävissä. (MTS 2023.)

Tässä tutkimuksessa käytettävässä vuoden 2023 aineistossa on selvitetty 15–79-vuotiaiden suomalaisten mielipiteitä ulko-, puolustus- ja turvallisuuspolitiikasta. Aineistossa on myös kysymyksiä turvallisuuteen ja turvallisuuden tunteeseen vaikuttavista tekijöistä sekä vastaajille mahdollisesti huolta aiheuttavista tekijöistä. Tutkimuksen otanta muodostettiin kiintiöpoiminnan avulla, jossa huomioitiin valtakunnalliset jakaumat ikäryhmittäin, sukupuolen mukaan sekä suuralueiden ja kuntatyyppien osalta. Aineistossa on 1197 havaintoa. Analyyseissa tapausmäärä on kuitenkin 1078, mikä johtuu muun muassa siitä, että niin selitettävistä kuin osasta selittävistä muuttujista vastausvaihtoehto ”ei osaa sanoa” on poistettu analyysistä.

Tutkimus toteutettiin yhdistämällä henkilökohtaiset haastattelut Omnibus-tutkimuksessa ja vastaukset Taloustutkimuksen internet-paneelissa. Omnibus-tutkimus on tutkimusmenetelmä, jossa useat eri toimeksiantajat sisällyttävät omat kysymyksensä yhteiseen kyselyyn, ja näin jakavat tiedonkeruun kustannukset (Barnes n.d.). Henkilökohtaisia haastatteluja suoritettiin 8.–26.11.2023, ja niiden toteutuksesta vastasi 23 Taloustutkimus Oy:n kouluttamaa haastattelijaa. Haastattelut kattoivat yhteensä 184 paikkakuntaa, joista 91 oli kaupunkeja ja 93 muita kuntia. Henkilökohtaisia haastatteluja tehtiin 544, ja kysymykset esitettiin suullisesti, jolloin vastausten tallennus tapahtui haastattelijan toimesta. Joissakin kysymyksissä käytettiin

näyttökortteja, joilla esitettiin vastausvaihtoehdot. Paneeliosion aineisto kerättiin 15.–28.11.2023, ja siihen saatiin 653 vastausta. Keruumenetelmänä toimi tietokoneavusteinen (CAPI tai CAMI) kasvokkainen haastattelu sekä itsetäytettävä strukturoitu verkkolomake. Näin ollen tutkimuksessa yhdistyi kaksi tiedonkeruumenetelmää, jotka täydensivät toisiaan. Aineistonkeruun menetelmä saattaa kuitenkin itsessään vaikuttaa vastaustapaan, mikä on hyvä huomioida osana tutkimusasetelman rajoitteita.

4.2 Muuttujat

Selitettävät muuttujat

Selitettäviksi muuttujiksi on valittu aineiston kysymyspatteristosta kaksi muuttujaa, joilla on kartoitettu vastaajan mahdollista huolta ja sen tasoa liittyen poliittisiin ääriliikkeisiin ja kansainväliseen terrorismiin. Muuttujat ovat ”Miten arvioitte seuraavassa lueteltuja ilmiöitä ja tekijöitä? Missä määrin ne aiheuttavat teissä huolta tulevaisuudesta? Poliittiset ääriliikkeet” sekä ”Miten arvioitte seuraavassa lueteltuja ilmiöitä ja tekijöitä? Missä määrin ne aiheuttavat teissä huolta tulevaisuudesta? Kansainvälinen terrorismi”.

Alkuperäisissä muuttujissa vastausvaihtoehtoja on viisi ja ne ovat: *ei lainkaan*, *vähän*, *jonkin verran*, *paljon* sekä *ei osaa sanoa*. Selitettävät muuttujat on tätä tutkimusta varten luokiteltu uudelleen kaksiluokkaiseksi niin, että vastaukset ”ei lainkaan” ja ”vähän” on yhdistetty ja vastaukset ”jonkin verran” ja ”paljon” on yhdistetty. Vastausvaihtoehto ”ei osaa sanoa” on poistettu kokonaan. Tällä pyritään minimoimaan pienien vastausmäärien tuottamat ongelmat sekä mahdollistamaan käytettävien analyysimenetelmien toimivuus erityisesti monimuuttujamenetelmien osalta.

Vastausvaihtoehdon ”Ei osaa sanoa” poistaminen on luonnollista, koska se ei tuo itsessään mitään lisäarvoa analyysiin. Kummankin selitettävän muuttujan osalta tätä vaihtoehtoa oli valittu alkuperäisessä aineistossa yhteensä 62 kertaa. Luokkien ”ei lainkaan” ja ”vähän” yhdistäminen puolestaan vaatii enemmän perusteluja. Tähän ratkaisuun on päädytty, koska vastausvaihtoehto, jossa ilmiö ei herätä lainkaan huolta oli kummankin muuttujan osalta valittu alle 40 kertaa, kun muut luokat sisälsivät 175–527 havaintoa. Luokkien yhdistäminen on siis tehty, jotta havainnot jakautuisivat tasaisemmin eri vastausvaihtoehtojen välillä.

Empirian alussa (taulukko 2) on esitetty selitettävien muuttujien suorat jakaumat niiden alkuperäisellä asteikolla, uuden kaksiluokkaisen muuttujan suorien jakaumien sijasta.

Kyseisen menettelyn avulla saadaan mahdollisimman tarkka kuva siitä, missä määrin suomalaiset ovat ylipäätään huolissaan poliittisista ääriilikkeistä ja kansainvälisestä terrorismista. Arvioitaessa tutkimuksen tuloksia on hyvä huomioida, että käsiteltäviä ilmiöitä eli poliittisia ääriilikkeitä ja kansainvälistä terrorismia ei ole selitetty vastaajille auki, vaan ne ovat vastaajan oman tulkinnan ja mielikuvien varassa. Tämän tutkimuksen osalta tuloksia arvioitaessa ei ole luonnollisesti voitu myöskään tehdä oletuksia siitä, ovatko vastaajat ylipäätään ymmärtäneet tai miten vastaajat ymmärtävät käsiteltävät ilmiöt.

Selittävät muuttujat

Selittävinä muuttujina käytetään sukupuolta, ikäluokkaa, koulutusastetta ja puoluekantaa, koska näiden tekijöiden on aiemmissa tutkimuksissa todettu olevan yhteydessä poliittisista ääriilikkeistä ja/tai kansainvälisestä terrorismista aiheutuneen huolen tai turvattomuuden kokemiseen (esim. Berrebi & Klor 2008; Gould & Klor 2010; Haara ym. 2017; Näsi ym. 2018; Pekkarinen & Myllyniemi 2019; Laurikainen & Nikkanen 2019; Limnell, Hiltunen & Dufva 2022; Tuovi 2023). Taulukossa 1 on esitetty taustamuuttujien suorat jakaumat aineistossa.

Sukupuolen osalta alkuperäisessä muuttujassa oli alun perin kolme vastausvaihtoehtoa: ”mies”, ”nainen” ja ”muu”. Tarkastelussa muuttuja on luokiteltu uudelleen kaksiluokkaiseksi niin, että vastausvaihtoehdot ovat mies tai nainen. Tähän on päädytty, koska koko aineistossa vain yksi henkilö oli valinnut vaihtoehdon ”muu”.

Ikäluokan osalta aineistossa on alun perin ollut jatkuva ikämuuttuja, joka sisältää vastaajia 15-vuotiaista 79-vuotiaisiin. Kyseinen muuttuja on luokiteltu uudelleen neliluokkaiseksi niin, että ensimmäinen luokka sisältää 15–29-vuotiaat, toinen luokka 30–44-vuotiaat, kolmas luokka 45–59-vuotiaat ja neljäs luokka 60–79-vuotiaat vastaajat. Muutokset toteutettiin jälleen tapausmääriä silmällä pitäen, mutta neljä ikäluokkaa mahdollistaa tarkastelun mahdollisista eroista ja yhtäläisyyksistä eri ikäryhmien välillä.

Koulutusastetta kuvaava muuttuja on myös valikoitunut analyysiin selittäväksi muuttujaksi. Muuttuja oli aineistossa alun perin seitsemän luokkainen ja sisälsi vastausvaihtoehdot ”Perus-/keski-/kansa-/kansalaiskoulu”, ”Ammatti-/tekninen-/kauppakoulu”, ”Ylioppilas/lukio”, ”Opistotaso”, ”Ammattikorkeakoulu”, ”Yliopisto, korkeakoulu” sekä ”Ei halua vastata”. Muuttuja on luokiteltu uudelleen kolmiluokkaiseksi niin, että ensimmäinen luokka on pysynyt ennallaan ja nimetty uudelleen luokaksi ”perusaste”. Vaihtoehto ”keskiaste” sisältää

opistotason lisäksi vaihtoehdot ”ylioppilas/lukio” sekä ”ammatti-/tekninen-/kauppakoulu, kun taas viimeinen luokka ”korkea-aste” sisältää ammattikorkeakoulun ja yliopiston käyneet. Vaihtoehto ”ei halua vastata” on poistettu kokonaan.

Puoluekanta on neljäs taustamuuttuja, jolla pyritään selittämään huolen kokemusta suomalaisissa. Tarkemmin puoluekantaa mittaa aineiston kysymys vastaajan äänestyskäyttäytymisestä vuoden 2023 eduskuntavaaleissa. Vastaajilta on kysytty ”Minkä puolueen tai ryhmittymän ehdokasta Te äänestitte vuoden 2023 eduskuntavaaleissa?”, johon vastausvaihtoehtoja on ollut yhteensä 14: ”Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue (SDP)”, ”Kansallinen Kokoomus (KOK)”, ”Suomen Keskusta”, ”Vasemmistoliitto”, ”Ruotsalainen Kansanpuolue (RKP)”, ”Perussuomalaiset”, ”Suomen Kristillisdemokraatit (KD)”, ”Vihreä Liitto”, ”Liike Nyt”, ”Ei halua vastata”, ”Ei äänestänyt”, ”Ei äänioikeutta”, ”Ei osaa sanoa” sekä vaihtoehto ”Muu”.

Muuttuja on luokiteltu uudelleen kuusiluokkaiseksi niin, että vastaajat, jotka ovat äänestäneet SDP:tä tai Vasemmistoliittoa on yhdistetty uudeksi luokaksi ”Vasemmisto”. Vaihtoehto ”Keskusta” sisältää Suomen Keskustaa äänestäneet. Luokkaan ”Oikeisto” on yhdistetty Kansallisen Kokoomuksen, RKP:n, KD:n ja Liike Nytin äänestäjät. Luokka ”Vihreät” sisältää Vihreää liittoa äänestäneet ja luokka ”Perussuomalaiset” sisältää Perussuomalaiset-puolueelle äänensä antaneet. Viimeinen luokka ”Muu” on yhdistetty niin sanotuksi kaatoluokaksi, joka sisältää kaikki jonkin muun vaihtoehdon valinneet eli ”Ei halua vastata”, ”Ei äänestänyt”, ”Ei äänioikeutta”, ”Ei osaa sanoa” sekä ”Muu”. Kaikki vaihtoehdot on otettu mukaan tarkasteluun, jotta havaintojen määrä ei putoa liikaa ja monimuuttujamallin käyttö onnistuu.

Taulukko 1. Selittävien muuttujien jakaumat %, (n)

Sukupuoli	
Mies	48,0 (517)
Nainen	52,0 (561)
Ikäluokka	
15–29-vuotiaat	14,4 (155)
30–44-vuotiaat	21,6 (233)
45–59-vuotiaat	24,9 (268)
60–79-vuotiaat	39,1 (422)
Koulutusaste	
Perusaste	7,9 (85)
Keskiaste	52,0 (561)
Korkea-aste	40,1 (432)
Puoluekanta	
Vasemmisto	30,1 (325)
Keskusta	8,4 (91)
Oikeisto	19,2 (207)
Vihreät	8,4 (91)
Perussuomalaiset	14,4 (155)
Muu	19,4 (209)
Yhteensä	100 (1078)

4.3 Tutkimusmenetelmät

Tässä pro gradu -tutkielmassa on käytetty tutkimusaineiston analysoinnissa kvantitatiivisia tutkimusmenetelmiä SPSS-tilastointiohjelman avulla. Poliittisten ääri liikkeiden ja kansainvälisen terrorismin suomalaisissa mahdollisesti aiheuttamaa huolta tarkastellaan ensin suorilla frekvenssijakaumilla. Suorien frekvenssijakaumien avulla saadaan yleiskäsitys siitä, missä määrin tarkasteltavat ilmiöt aiheuttavat huolta suomalaisissa. Binääriset tarkastelut tehdään ristiintaulukoinnin, joista siirrytään lopulta monimuuttujamalliin, jollaisena toimii tässä tutkimuksessa logistinen regressioanalyysi.

Ristiintaulukointi on menetelmä, jossa havainnollistetaan kahden tai useamman luokitellun muuttujan jakautumista sekä niiden välisiä riippuvuuksia. Riippuvuustarkastelussa tarkastellaan sitä, onko selitettävän muuttujan jakauma eroava selittävän muuttujan eri

luokissa. Menetelmänä ristiintaulukointi kaikessa yksinkertaisuudessaan on tehokas ja selkeä analyysimenetelmä, joka soveltuu erinomaisesti kategoristen muuttujien tarkasteluun. (Heikkilä 2014, 198.)

Ristiintaulukoinnissa *Pearsonin khiin neliötesti* (χ^2 -testi) toimii jakauman yhteensopivuustestinä ja ilmentää muuttujien välisten yhteyksien voimakkuutta. Testin nollahypoteesina eli oletuksena on, että muuttujat ovat toisistaan riippumattomia. Tilastollinen merkitsevyys ilmaistaan puolestaan p-arvolla, jolla testataan nollahypoteesia. (esim. Nummenmaa 2023, 148–149.)

Monimuuttujamenetelmillä voidaan tiivistää tietoa, mikä voi auttaa löytämään tutkittavan ilmiön taustalla vaikuttavat rakenteet tai riippuvuudet. Tässä tutkimuksessa monimuuttujamenetelmäksi on valittu logistinen regressioanalyysi. Logistinen regressioanalyysi tarkastelee selitettävää muuttujaa, joka on luonteeltaan kategorinen, arvioiden havaintojen todennäköisyyttä sijoittua tiettyihin luokkiin. Tavoitteena on ennustaa havaintojen jakautuminen näihin luokkiin ja arvioida mallin soveltuvuutta aineistoon, selitysvoimaa ja ennustetarkkuutta. Lopuksi tarkastellaan mallin selittävien muuttujien tilastollista merkittävyyttä sen toimivuuden kannalta. (Nummenmaa 2023; 332–337.)

Tutkimuksessa selitettävät muuttujat on luokiteltu uudelleen kaksiluokkaisiksi niin, että ensimmäiseen luokkaan (0) on sijoitettu poliittisista ääriilikkeistä ja kansainvälisestä terrorismista ”ei lainkaan tai vähän” huolta kantavat, kun taas toiseen luokkaan (1) sijoittuvat ”jonkin verran tai paljon” huolta kantavat. Logistisessa regressiossa asetetaan vertailuluokka (ref.) kullekin selittäväälle muuttujalle, jota verrataan saman tekijän muihin luokkiin. Tällöin tuloksia voidaan tarkastella vertaamalla, kuinka paljon selittävässä muuttujassa esiintyvä muutos vaikuttaa suhteelliseen riskiin kuulua selitettävän muuttujan toiseen luokkaan. (Jokivuori & Hietala 2007, 56.)

Logistisessa regressioanalyysissä saadaan näin ollen tuloksena riski, tai paremmin kuvailtuna vetosuhde kuulua johonkin luokkaan tai ryhmään. Analyysin tuloksissa OR kuvaa tätä vetosuhdetta eli suhteellista riskiä kahden eri ryhmän välillä. Arvioitaessa yksittäisten selittävien muuttujien merkitystä mallin selitysasteeseen, kunkin selittävän muuttujan tilastollista merkitsevyyttä (sig.) ilmaistaan niin, että mikäli selittävän muuttujan p-arvo on pienempi kuin 0,05, muuttuja on tilastollisesti merkitsevä ja sopii malliin. (Nummenmaa 2023, 339–340.) Logistisessa regressioanalyysissä mallin sopivuutta tarkastellaan Nagelkerke pseudo R^2 -kertoimella, jonka avulla arvioidaan, kuinka paljon selitettävän muuttujan

vaihtelusta pystytään kuvailemaan käytetyn mallin avulla. Mallin ennustustarkkuus puolestaan kertoo sen, kuinka hyvin malli sijoittaa havainnot oikeaan luokkaan. (Nummenmaa 2023, 338.)

5 Poliittisten ääriliikkeiden ja kansainvälisen terrorismin aiheuttama huoli suomalaisissa

Tässä luvussa esitellään tutkimuksen tulokset liittyen poliittisten ääriliikkeiden ja kansainvälisen terrorismin mahdollisesti aiheuttamaan huoleen suomalaisissa. Ensin tarkastellaan selitettävien muuttujien suoria jakaumia, jonka jälkeen siirrytään selittävien muuttujien sekä poliittisten ääriliikkeiden ja kansainvälisen terrorismin yhteyksien arviointiin ristiintaulukointeja analysoimalla. Lopuksi esitellään logistisen regressioanalyysin tulokset.

Taulukossa 2 on esitetty selitettävien muuttujien suorat jakaumat alkuperäisellä asteikolla, jotta saadaan mahdollisimman yksityiskohtainen kuva poliittisten ääriliikkeiden ja kansainvälisen terrorismin suomalaisissa aiheuttamasta huolesta.

Taulukko 2. Suomalaisten kokema huoli liittyen poliittisiin ääriliikkeisiin ja kansainväliseen terrorismiin, % (n)

	Ei lainkaan	Vähän	Jonkin verran	Paljon	Yhteensä
Poliittiset ääriliikkeet	3,2 (35)	14,1 (152)	41,9 (452)	40,7 (439)	100 (1078)
Kansainvälinen terrorismi	2,8 (30)	17,0 (183)	45,0 (485)	35,3 (380)	100 (1078)

Taulukon 2 tulokset osoittavat, että suomalaiset kokevat merkittävää huolta sekä poliittisista ääriliikkeistä että kansainvälisestä terrorismista, mikä on itsessään jo huomion arvoinen tulos. Poliittisten ääriliikkeiden osalta 3,2 prosenttia vastaajista ei koe huolta lainkaan, kun taas 14,1 prosenttia kokee vain vähän huolta. Suurin osa ilmoittaa tuntevansa joko jonkin verran (41,9 %) tai paljon (40,7 %) huolta. Kansainvälisen terrorismin kohdalla vastaavat luvut olivat hieman erilaisia: 2,8 prosenttia vastaajista ei koe huolta lainkaan, 17 prosenttia kokee vähän huolta, 45 prosenttia jonkin verran huolta ja 35,3 prosenttia paljon huolta. Valtaosa vastaajista, yli 80 prosenttia, ilmoittaa olevansa ainakin jonkin verran huolta tarkastelluista ilmiöistä. Poliittisista ääriliikkeistä ollaan hieman useammin paljon huolissaan (40,7 %) kuin kansainvälisestä terrorismista (35,5 %).

Tulokset heijastavat suomalaisten laajaa huolta näistä ilmiöistä ja ovat linjassa aiempien tutkimusten kanssa (Sisäministeriö 2017a; 2017b; Näsi ym. 2018; Puustinen & Kekki 2020; MTS 2020a; 2020b; 2021; 2022), joissa on todettu, että erityisesti globaalit uhat, kuten poliittiset ääriliikkeet ja kansainvälinen terrorismi, herättävät huolta. On huomionarvoista, että

suuri osa suomalaisista kokee huolta näistä ilmiöistä riippumatta siitä, mitataanko yleistä turvallisuuden tunnetta vai itseen kohdistuvaa uhkaa. Esimerkiksi Näsi ym. (2018) käsittelevät tutkimuksessaan näitä ilmiöitä nimenomaan suoraan vastaajalle itselleen kohdistuvana uhkana, kun taas tässä tutkimuksessa tarkastellaan turvallisuuden tunnetta ilmiöiden aiheuttaman huolen näkökulmasta. Tämä viittaa siihen, että kansainvälinen terrorismi ja poliittiset ääriliikkeet herättävät suomalaisten keskuudessa huomattavaa huolta, riippumatta siitä, tarkastellaanko ilmiöitä yleisenä huolenaiheena vai yksilöön kohdistuvana uhkana.

Voimakas huoli poliittisista ääriliikkeistä vahvistaa aiempien tutkimusten havaintoja siitä, että suomalaisten turvallisuuden tunteeseen vaikuttavat merkittävästi kotimaiset epävakauksitekijät, kuten äärioikeiston kasvava uhka. Aiemmissä tutkimuksissa tämä huoli on yhdistetty yhteiskunnan polarisaatioon ja asenteiden jakautumiseen (Sisäministeriö 2023). MTS:n vuosien 2019–2022 tuloksien osalta poliittisista ääriliikkeistä vähintään jonkin verran huolissaan olevien osuus on pysynyt suhteellisen vakaana (75 % vuonna 2019 ja 69 % vuonna 2022). Vuoden 2023 tuloksissa huoli on kuitenkin kasvanut merkittävästi, mikä voi viitata ilmiön vahvistuneeseen näkyvyyteen julkisessa keskustelussa ja sen koettuun vaikutukseen kotimaisessa kontekstissa.

Myös kansainvälisen terrorismin osalta yli 80 prosenttia vastaajista ilmaisee olevansa ainakin jonkin verran huolissaan, ja tulokset osoittavat huolen lisääntyneen verrattuna vuoteen 2022 (63 %). Aikaisempien tutkimusten tuloksissa kansainvälisestä terrorismista vähintään jonkin verran huolissaan olevien osuus oli laskenut merkittävästi 81 prosentista 63 prosenttiin vuosien 2019–2022 aikana. Vuoden 2023 tulos kuitenkin viittaa käännteeseen myönteisessä kehityksessä, mikä voi liittyä kansainvälisen tilanteen muutoksiin, esimerkiksi muualla Euroopassa tapahtuneisiin terrori-iskuihin. Myös median rooli globaalien uhkakuvien luomisessa on aiemmin todettu merkittäväksi (Näsi ym. 2018; Tammikko 2019, 160–162; Nissen ym. 2020; Näsi ym. 2021), vaikka esimerkiksi terrori-iskujen todellinen uhka on Suomessa vähäinen. Toisaalta Suojelupoliisi (2024c) arvioi edelleen suurimman terroristisen uhan tulevan radikaali-islamistisesta terrorismista, minkä lisäksi terrorismin uhka-arvio on pysynyt kohonneena (Sisäministeriö 2024), mikä voi osaltaan myös selittää tuloksia. Lisäksi vuoden 2023 tulosten valossa voidaan pohtia, heijastavatko kasvaneet huolenaiheet kansainvälisen tilanteen muutoksia, jotka vahvistavat suomalaisten turvattomuuden tunnetta globaalien uhkien osalta. Aiempien tutkimusten perusteella (esim. Sisäministeriö 2017a; Näsi ym. 2018; Puustinen & Kekki 2020; Näsi ym. 2021) turvallisuuden tunteeseen vaikuttavat erityisesti globaalit uhkakuvat, maailmanpoliittiset käännteet sekä kansalliset ja kansainväliset

kriisit, kuten konfliktit ja väkivallanteot. Suomalaisten turvallisuuden tunne on viime vuosikymmenen aikana heikentynyt huolimatta siitä, että konkreettisen turvallisuustilanteen voitaisiin nähdä parantuneen (esim. Sisäministeriö 2017a; 2021; 2022; 2023; Puustinen & Kekki 2020, 42).

5.1 Sosiodemografisten tekijöiden ja puoluekannan yhteys poliittisista ääriliikkeistä ja kansainvälisestä terrorismista koettuun huoleen

Yksi tämän tutkielman tutkimuskysymyksistä liittyy siihen, mitkä tekijät ovat yhteydessä poliittisten ääriliikkeiden ja kansainvälisen terrorismin aiheuttamaan huolen kokemukseen. Taustamuuttujina olevien sukupuolen, ikäluokan, koulutusasteen ja puoluekannan yhteyttä poliittisten ääriliikkeiden ja kansainvälisen terrorismin aiheuttamaan huoleen tarkastellaan ristiintaulukointien avulla. Ristiintaulukointivaiheessa alkuperäiset neljä vastausvaihtoehtoa on yhdistetty kahdeksi luokaksi: ”ei lainkaan tai vähän” ja ”jonkin verran tai paljon”.

Poliittiset ääriliikkeet

Taulukossa 3 esitetään tulokset poliittisia ääriliikkeitä koskevan huolen osalta. Sukupuolen osalta huomataan, että miehet kokevat vähemmän huolta poliittisista ääriliikkeistä kuin naiset. Naisista 87,5 prosenttia kokee vähintään jonkin verran huolta, kun vastaava osuus miehillä on 77,4 prosenttia. Naisista vain 12,5 prosenttia ilmoittaa kokevansa korkeintaan vähän huolta, kun taas miehillä tämä osuus on 22,6 prosenttia. Nämä tulokset ovat linjassa aiempien tutkimusten tulosten kanssa, joiden mukaan naisten on koettu kantavan enemmän huolta poliittisista ääriliikkeistä verrattuna miehiin (Laurikainen & Nikkanen 2019, 12). Tuloksen voitaisiin kuitenkin nähdä eroavan aiemmista tutkimuksista (Haara ym. 2017, 34–37; Näsi ym. 2018, 39) siinä mielessä, että miesten uhkakuvien on todettu liittyvän enemmän laajoihin yhteiskunnallisiin ilmiöihin, joiksi poliittiset ääriliikkeet voitaisiin tässä kontekstissa nähdä.

Taulukko 3. **Poliittisten ääriliikkeiden** aiheuttama huoli sukupuolen, ikäluokan, koulutusasteen ja puoluekannan mukaan, % (n)

		Ei lainkaan tai vähän	Jonkin verran tai paljon	Yhteensä
Sukupuoli***	Mies	22,6 (117)	77,4 (400)	100 (517)
	Nainen	12,5 (70)	87,5 (491)	100 (561)
Ikäluokka***	15–29-vuotiaat	20,0 (31)	80,0 (124)	100 (155)
	30–44-vuotiaat	26,6 (62)	73,4 (171)	100 (233)
	45–59-vuotiaat	17,9 (48)	82,1 (220)	100 (268)
	60–79-vuotiaat	10,9 (46)	89,1 (376)	100 (422)
Koulutusaste	Perusaste	21,2 (18)	78,8 (67)	100 (85)
	Keskiaste	17,3 (97)	82,7 (464)	100 (561)
	Korkea-aste	16,7 (72)	83,3 (360)	100 (432)
Puoluekanta***	Vasemmisto	9,5 (31)	90,5 (294)	100 (325)
	Keskusta	14,3 (13)	85,7 (78)	100 (91)
	Oikeisto	24,2 (50)	75,8 (157)	100 (207)
	Vihreät	5,5 (5)	94,5 (86)	100 (91)
	Perussuomalaiset	31,6 (49)	68,4 (106)	100 (155)
	Muu	18,7 (39)	81,3 (170)	100 (209)
Yhteensä		17,3 (187)	82,7 (891)	100 (1078)

(*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001)

Ikäluokkien osalta huoli on selvästi suurinta vanhimmassa ikäluokassa. Nuorimmasta ryhmästä, 15–29-vuotiaista, 80 prosenttia kokee vähintään jonkin verran huolta. Vastaava luku 60–79-vuotiailla on peräti 89,1 prosenttia. Vähiten huolta ilmenee 30–44-vuotiailla, joista 26,6 prosenttia kokee korkeintaan vähän huolta. Tulos ei ole täysin linjassa aikaisempien tutkimusten kanssa, sillä esimerkiksi Näsin ym. (2018) katsauksessa poliittiset ääriliikkeet koettiin uhkana erityisesti 25–35-vuotiaiden vastaajien keskuudessa, kun taas nuorimmat (15–24-vuotiaat) kokivat poliittiset ääriliikkeet vähiten uhkana itselleen. On mahdollista, että tämä ero johtuu osittain tutkimusasetelmien eroista, sillä Näsin ym. (2018) katsauksessa tarkasteltiin uhkaa, jonka vastaajat kokivat henkilökohtaisena, kun taas tässä tutkimuksessa mitataan yleisempää huolta ilmiöstä. Lisäksi yhteiskunnalliset muutokset ja

viime vuosien kehitys, kuten poliittisten ääri liikkeiden vahvistuminen (esim. Supo 2024a), voivat vaikuttaa eri ikäluokkiin eri tavoin – vanhemmat ikäluokat saattavat kokea enemmän huolta käsiteltävien ilmiöiden ja muuttuneen turvallisuustilanteen vuoksi, kun taas nuorempien uhkakuvat ja huolet saattavat painottua muualle. Huomionarvoista on kuitenkin, että poliittiset ääri liikkeet herättävät vähintään jonkin verran huolta myös valtaosassa nuorempia ikäluokkia.

Koulutustasolla ei havaittu yhteyttä poliittisista ääri liikkeistä koettuun huoleen. Myös Näsin ym. (2018, 42) katsauksessa todettiin, että matalasti koulutetut saattavat kokea uhat henkilökohtaisemmiksi, mutta tämän tutkielman tavoin koulutustason vaikutus ei ollut tilastollisesti merkitsevä ääri liikkeiden osalta.

Puoluekannan mukaan erot huolen kokemisessa ovat huomattavia. Vihreiden kannattajat kokevat eniten huolta, kun peräti 94,5 prosenttia ilmoitti kokevansa jonkin verran tai paljon huolta poliittisista ääri liikkeistä. Vasemmistoliiton kannattajilla vastaava osuus on 90,5 prosenttia. Toisaalta Perussuomalaisen kannattajat ovat vähiten huolestuneita, kun vain 68,4 prosenttia heistä kokee vähintään jonkin verran huolta poliittisista ääri liikkeistä. Oikeiston kannattajilla vastaava osuus on 75,8 prosenttia. Erot huolen kokemisessa voivat heijastaa puoluekannattajien erilaisia näkemyksiä poliittisten ääri liikkeiden uhasta.

Kansainvälinen terrorismi

Taulukossa 4 on tarkasteltu selittäviä tekijöitä kansainvälisen terrorismin aiheuttaman huolen osalta. Sukupuolen osalta havaitaan, että naiset kokevat kansainvälisestä terrorismista merkittävästi enemmän huolta kuin miehet. Naisista peräti 84,7 prosenttia kokee vähintään jonkin verran huolta, kun miehillä vastaava osuus on 75,4 prosenttia. Tulos on linjassa Näsin ym. (2018, 40) katsauksen tulosten kanssa, jossa erityisesti terrorismi koettiin henkilökohtaisena uhkana useammin naisten keskuudessa. Vaikka aiemmissa tutkimuksissa miesten on havaittu tarkastelevan uhkia laajemmalla yhteiskunnallisella tasolla (Emt. 2018, 39; Haara ym. 2017, 34–37), tämän tutkimuksen tuloksien valossa miehet kokevat naisia vähemmän huolta myös kansainvälisestä terrorismista. Voi olla, että miesten huolet kohdistuvat enemmän esimerkiksi globaaleihin jännitteisiin, jotka eivät liity suoraan terrorismiin tai sen uhkaan. Tulokset vahvistavat kuitenkin aiempien tutkimusten tuloksia naisten tyypillisesti korkeammasta huolesta ja heikommasta turvallisuuden tunteesta ylipäätään (esim. Lappalainen 2009, 16; Näsi ym. 2018; Laurikainen & Nikkanen 2019, 12; Eskelinen ym. 2022, 168; Tuovi 2023).

Taulukko 4. **Kansainvälisen terrorismin** aiheuttaman huolen taso sukupuolen, ikäluokan, koulutusasteen ja puoluekannan mukaan, % (n)

		Ei lainkaan tai vähän	Jonkin verran tai paljon	Yhteensä
Sukupuoli***	Mies	24,6 (127)	75,4 (390)	100 (517)
	Nainen	15,3 (86)	84,7 (475)	100 (561)
Ikäluokka***	15–29-vuotiaat	36,1 (56)	63,9 (99)	100 (155)
	30–44-vuotiaat	31,8 (74)	68,2 (159)	100 (233)
	45–59-vuotiaat	17,5 (47)	82,5 (221)	100 (268)
	60–79-vuotiaat	8,5 (36)	91,5 (386)	100 (422)
Koulutusaste	Perusaste	12,9 (11)	87,1 (74)	100 (85)
	Keskiaste	19,4 (109)	80,6 (452)	100 (561)
	Korkea-aste	21,5 (93)	78,5 (339)	100 (432)
Puoluekanta*	Vasemmisto	22,5 (73)	77,5 (252)	100 (325)
	Keskusta	14,3 (13)	85,7 (78)	100 (91)
	Oikeisto	15,9 (33)	84,1 (174)	100 (207)
	Vihreät	27,5 (25)	72,5 (66)	100 (91)
	Perussuomalaiset	14,8 (23)	85,2 (132)	100 (155)
	Muu	22,0 (46)	78,0 (163)	100 (209)
Yhteensä		19,8 (213)	80,2 (865)	100 (1078)

(*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001)

Ikäluokkien osalta nuoremmat ikäluokat kokevat vähemmän huolta kansainvälisestä terrorismista kuin vanhemmat ikäluokat. Nuorimmassa ryhmässä, 15–29-vuotiaissa, 63,9 prosenttia kokee vähintään jonkin verran huolta, mikä on selvästi matalampi osuus kuin vanhemmissa ikäryhmissä. Ikäluokista 60–79-vuotiaat ovat huolestuneimpia, sillä heistä peräti 91,5 prosenttia kokee vähintään jonkin verran huolta. Tuloksista voidaan huomata, että kansainvälisen terrorismin osalta huoli painottuu järjestelmällisesti vanhimpiin ikäluokkiin, kun taas nuorempien, 15–29- ja 30–44-vuotiaiden osalta huolta kokee vähintään jonkin verran alle 70 prosenttia kummankin ikäluokan vastaajista. Tulos poikkeaa Näsin ym. (2018) katsauksesta, jossa terrorismi koettiin uhkana itselle erityisesti nuorimmissa ikäryhmissä. Lisäksi aiemmissa tutkimuksissa on havaittu, että kansainvälinen terrorismi on yksi

suurimmista turvattomuuden aiheuttajista nuorten keskuudessa ja huoli on lisääntynyt jyrkästi viimeisen vuosikymmenen aikana nuorten keskuudessa (Pekkarinen & Myllyniemi 2019, 72–75). Erot aiempiin tutkimuksiin voivat johtua esimerkiksi siitä, että turvallisuuskäsitykset voivat muuttua ajan myötä ja nuorten kokema huoli voi kohdistua nykyisin enemmän muihin uhkiin, kuten ilmastonmuutokseen tai geopoliittisiin jännitteisiin, kuin kansainväliseen terrorismiin.

Koulutustason ja kansainvälisestä terrorismista koetun huolen välillä ei havaittu yhteyttä. Näsin ym. (2018, 42) katsauksessa korkeakoulutetut todettiin aiempien tutkimusten perusteella vähemmän taipuvaisiksi kokemaan uhat suoraan itseensä kohdistuvina, mutta heidänkään tutkimuksessaan terrorismin kohdalla koulutustasojen välillä ei ollut merkittäviä eroja. Tämä tulos saattaa viitata siihen, että kansainvälinen terrorismi koetaan yleisempänä globaalina uhkana, joka ei ole suoranaisesti sidoksissa yksilön koulutustaustaan.

Puoluekannan osalta havaitaan, että perussuomalaisten ja keskustan kannattajat ovat huolestuneimpia kansainvälisestä terrorismista, sillä heistä yli 85 prosenttia kokee vähintään jonkin verran huolta. Myös oikeistoa äänestäneistä vähintään jonkin verran huolta kokee noin 84 prosenttia. Vihreitä äänestäneet ovat vähiten huolestuneita kansainvälisestä terrorismista, kun heistä vähintään jonkin verran huolta kokee 72,5 prosenttia. Vasemmistoa äänestäneiden joukossa vastaava osuus on 77,5 prosenttia. Tulokset tukevat aiempia tutkimuksia, joiden mukaan maahanmuuttoon liittyvä turvattomuus on korostunut erityisesti perussuomalaisten ja oikeistokonservatiivisten ryhmien keskuudessa (ks. esim. Pekkarinen & Myllyniemi 2019, 75), mikä saattaa osaltaan vaikuttaa myös kansainvälisen terrorismin herättämään huolen kokemukseen.

5.2 Huolta poliittisista ääriliikkeistä ja kansainvälisestä terrorismista selittävät tekijät

Lopuksi tarkastellaan logistisen regressioanalyysin avulla, mitkä tekijät selittävät huolta poliittisia ääriliikkeitä ja kansainvälistä terrorismia kohtaan, kun kaikki selittävät tekijät ovat samassa mallissa.

Poliittiset ääriliikkeet

Taulukossa 5 on kuvattu tulokset tarkasteltaessa suomalaisten kokemaa huolta poliittisista ääriliikkeistä. Sukupuolen yhteys koettuun huoleen poliittisia ääriliikkeitä kohtaan säilyy

samanlaisena kuin ristiintaulukoinneissa: naiset ovat miehiä yleisemmin vähintään jonkin verran huolissaan poliittisista ääriilikkeistä.

Taulukko 5. Selittävien muuttujien yhteydet huoleen poliittisista ääriilikkeistä.

OR (LV 95 %)	
Sukupuoli	
Mies	ref.
Nainen	1,725** (1,219–2,442)
Ikäluokka	
60–79-vuotiaat	ref.
45–59-vuotiaat	0,499** (0,316–0,789)
30–44-vuotiaat	0,285*** (0,182–0,445)
15–29-vuotiaat	0,412*** (0,243–0,698)
Koulutusaste	
Perusaste	ref.
Keskiaste	1,507 (0,824–2,759)
Korkea-aste	1,533 (0,819–2,868)
Puoluekanta	
Vasemmisto	ref.
Keskusta	0,596 (0,292–1,218)
Oikeisto	0,346*** (0,209–0,573)
Vihreät	2,056 (0,766–5,518)
Perussuomalaiset	0,263*** (0,156–0,442)
Muu	0,506* (0,301–0,849)
<i>Nagelkerke pseudo R²</i>	0,141
<i>Oikeinluokiteltujen osuus</i>	82,7 %

(*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001)

Logistinen regressioanalyysi 0 = ei ollenkaan tai vähän huolta, 1 = jonkin verran tai paljon huolta.

Myös ikäluokan osalta logistinen regressioanalyysi vahvistaa ristiintaulukoinnissa saatua tulosta. Vanhemmat ikäluokat, erityisesti 60–79-vuotiaat, kokevat huomattavasti enemmän huolta poliittisista ääriilikkeistä kuin nuoremmat. Nuoremmassa ikäluokassa (15–59-vuotiaat) huoli on merkittävästi vähäisempää verrattuna vanhimpaan ryhmään (60–79-vuotiaat).

Koulutuksen osalta ei havaittu tilastollisesti merkitseviä eroja eri koulutusasteiden välillä poliittisista ääriilikkeistä koetussa huolossa. Tämä tulos vahvistaa niin ristiintaulukointien

kuin aiempien tutkimustenkin (Näsi ym. 2018) havainnot, joiden mukaan koulutustaso ei merkittävästi vaikuta siihen, kuinka paljon ihmiset kokevat huolta poliittisista ääriliikkeistä.

Puoluekannan osalta erot poliittisista ääriliikkeistä koetussa huolella ovat merkittäviä, ja tämä yhteys tarkentuu logistisessa regressioanalyysissä. Tulosten mukaan perussuomalaisia äänestäneet kokevat huomattavasti vähemmän huolta poliittisista ääriliikkeistä verrattuna vasemmistopuolueiden äänestäjiin, ja tämä ero säilyy vahvana myös monimuuttujamallissa. Samoin oikeistoa äänestäneet osoittavat vähäisempää huolta verrattuna vasemmiston äänestäjiin. Sen sijaan vihreitä tai keskustaa äänestäneiden huolen taso ei eroa merkittävästi vasemmistoa äänestäneistä. Kokonaisuutena tulokset viittaavat siihen, että poliittiset arvot ja ideologiat vaikuttavat vahvasti huolen kokemiseen poliittisista ääriliikkeistä, ja että vasemmistopuolueiden äänestäjät ovat keskimäärin huolestuneimpia poliittisista ääriliikkeistä.

Lisäksi taulukko 5 osoittaa, että mallin selitysaste (*Nagelkerke pseudo R²*) on 0,141, mikä tarkoittaa, että malli selittää noin 14 prosenttia ääriliikkeitä kohtaan koetusta huolesta. Mallin tarkkuus on korkea, sillä se sijoittaa yli 80 prosenttia tapauksista selitettävän muuttujan oikeaan luokkaan.

Kansainvälinen terrorismi

Taulukossa 6 on kuvattu tulokset tarkasteltaessa suomalaisten kokemaa huolta kansainvälisestä terrorismista. Sukupuolen yhteys koettuun huoleen kansainvälisestä terrorismista säilyy samana kuin ristiintaulukoinneissa. Naiset kokevat merkittävästi enemmän huolta kansainvälisestä terrorismista verrattuna miehiin. Vaikka miesten on todettu painottavan yhteiskunnallisia ilmiöitä uhkakuvissaan (Haara ym. 2017; Näsi ym. 2018), tämä ei ole ristiriidassa sen kanssa, että naisten kokema huoli voi silti olla suurempaa, sillä tiettyjen uhkakuvien korostaminen ja huolen kokemus eivät ole toisiaan poissulkevia tekijöitä.

Taulukko 6. Selittävien muuttujien yhteydet huoleen kansainvälisestä terrorismista.

OR (LV 95 %)	
Sukupuoli	
Mies	ref.
Nainen	2,602*** (1,851–3,659)
Ikäluokka	
60–79-vuotiaat	ref.
45–59-vuotiaat	0,416*** (0,258–0,670)
30–44-vuotiaat	0,193*** (0,122–0,304)
15–29-vuotiaat	0,147*** (0,089–0,243)
Koulutusaste	
Perusaste	ref.
Keskiaste	0,606 (0,298–1,233)
Korkea-aste	0,516 (0,250–1,068)
Puoluekanta	
Vasemmisto	ref.
Keskusta	1,519 (0,769–3,001)
Oikeisto	2,045** (1,250–3,346)
Vihreät	1,003 (0,567–1,775)
Perussuomalaiset	2,443** (1,402–4,258)
Muu	1,203 (0,770–1,879)
<i>Nagelkerke pseudo R²</i>	0,171
<i>Oikeinluokiteltujen osuus</i>	81,1 %

(*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001)

Logistinen regressioanalyysi 0 = ei ollenkaan tai vähän huolta, 1 = jonkin verran tai paljon huolta.

Ikäluokan osalta logistinen regressioanalyysi vahvistaa ristiintaulukoinnissa saatuja tuloksia. Vanhemmat ikäluokat, erityisesti 60–79-vuotiaat, kokevat merkittävästi enemmän huolta kansainvälisestä terrorismista kuin nuoremmat ikäluokat. Huoli laskee systemaattisesti nuoremmissa ikäluokissa, joissa koettu huoli on huomattavasti vähäisempää verrattuna vanhimpaan ikäluokkaan.

Koulutuksen osalta ei havaita eroja eri koulutusasteiden välillä kansainvälisestä terrorismista koetussa huoleessa. Tulos vahvistaa niin ristiintaulukointien kuin aiempien tutkimusten (Näsi ym. 2018) havaintoja siitä, ettei koulutustaustalla ole merkittävää vaikutusta kansainvälisestä

terrorismista koettuun huoleen. On mahdollista, että koulutustason vaikutukset liittyvät ensisijaisesti muihin huolenaiheisiin, kuten yleiseen maailman tilaan (esim. Tuovi 2023).

Puoluekannan yhteys logistisessa regressioanalyysissä tarkentaa ristiintaulukoinnissa saatuja tuloksia. Oikeistopuolueita äänestäneet ja näin oikeistolaisempia arvoja kannattavat kokivat kansainvälisen terrorismin suurempana uhkana kuin vasemmistopuolueiden kannattajat. Tämä viittaa siihen, että poliittiset arvot voivat vaikuttaa kansainvälisen terrorismin herättämään huoleen. Sen sijaan vihreitä tai keskustaa äänestäneet eivät eronneet vasemmistopuolueiden kannattajista huolikokemuksen osalta. Kokonaisuudessaan vasemmistopuolueita äänestäneet olivat keskimäärin vähemmän huolissaan kansainvälisestä terrorismista kuin perussuomalaisia tai muita oikeistopuolueita äänestäneet.

Tarkasteltaessa logistisen regressioanalyysin tuloksia kansainvälisen terrorismin aiheuttaman huolen osalta, voidaan lisäksi todeta, että malli selittää pseudoselityksasteen (*Nagelkerke R²*) mukaan noin 17 prosenttia kansainvälistä terrorismia kohtaan koetusta huolesta. Mallin tarkkuus on korkea, ja se sijoittaa yli 80 prosenttia tapauksista selitettävän muuttujan oikeaan luokkaan.

6 Johtopäätökset

Tässä pro gradu -tutkielmassa tutkittiin suomalaisten turvallisuuden tunnetta liittyen poliittisiin ääriliikkeisiin ja kansainväliseen terrorismiin. Tutkielmassa vastattiin siihen, missä määrin suomalaiset ovat huolissaan poliittisista ääriliikkeistä ja/tai kansainvälisestä terrorismista sekä mitkä tekijät ovat yhteydessä huolen kokemukseen. Tulosten perusteella voidaan vetää kolme keskeistä johtopäätöstä.

Ensinnäkin suuri osa suomalaisista on huolissaan sekä poliittisista ääriliikkeistä että kansainvälisestä terrorismista. Yli 80 prosenttia ilmaisi vähintään jonkin verran huolta molemmista ilmiöistä erikseen, mikä osoittaa, että poliittisten ääriliikkeiden ja kansainvälisen terrorismin uhat ovat merkittävä osa suomalaisten turvallisuuskäsityksiä. Huoli poliittisista ääriliikkeistä ja kansainvälisestä terrorismista voi liittyä laajempaan yhteiskunnalliseen turvallisuuden kokemukseen sekä siihen, miten ihmiset hahmottavat vakauden ja yhteiskunnan toimivuuden tulevaisuudessa. Vaikka aiemmissa tutkimuksissa korostunut huolestuneisuus on liitetty erityisesti kansainvälisen terrorismiin (ks. esim. North, Barney & Pollio 2015; Puustinen & Kekki 2020; Peri, Rees & Smith 2023), tämän tutkimuksen tulokset viittaavat siihen, että niin kotimaiset kuin kansainvälisetkin turvallisuusuhat koetaan ajankohtaisina ja todellisia huolenaiheina Suomessa.

Ajallinen kehitys on myös tärkeä huomioitava tekijä. Vaikka huoli poliittisista ääriliikkeistä ja kansainvälisestä terrorismista väheni aikaisempien tutkimusten mukaan hieman vuosien 2019 ja 2022 välillä (MTS 2020a; 2020b; 2021; 2022), tämän tutkielman tulokset vuodelta 2023 osoittavat, että huolta kokeneiden osuus kummankin ilmiön osalta kääntyi kasvuun. Tämä kehitys liittyy erityisesti globaalin epävarmuuden lisääntymiseen sekä uhkakuvien korostumiseen mediassa ja julkisessa keskustelussa. Ajankohtaiset tapahtumat ja niiden käsittely voivat vaikuttaa merkittävästi suomalaisten huolenaiheisiin ja sitä kautta turvallisuuden tunteeseen. Tämän tutkielman tulosten ja aiempien tutkimusten perusteella vaikuttaisikin siltä, että samalla, kun suomalaisten turvallisuuden tunne on laskenut (ks. esim. Sisäministeriö 2023), huoli poliittisista ääriliikkeistä ja kansainvälisestä terrorismista on kasvanut. Lisäksi, vaikka tulosten mukaan huoli poliittisista ääriliikkeistä on hieman suurempaa kuin kansainvälisestä terrorismista, molempien ilmiöiden aiheuttama huoli on laajalle levinnyttä ja ilmentyy eri väestöryhmissä hieman erilaisin painotuksin. Tulokset tuovat esiin sekä yhteisiä että eriytyviä selittäviä tekijöitä, jotka vaikuttavat poliittisista ääriliikkeistä ja kansainvälisestä terrorismista koettuun huoleen suomalaisten keskuudessa.

Toisena keskeisenä johtopäätöksenä tulokset osoittavatkin, että sukupuoli ja ikä ovat samalla tavoin yhteydessä huolen kokemiseen poliittisista ääriilikkeistä ja kansainvälisestä terrorismista. Naiset ja vanhin ikäluokka kokevat enemmän huolta kuin miehet ja nuoremmat ikäluokat, mikä voisi viitata siihen, että huolenaiheet eivät ole vain yksilöllisiä reaktioita ajankohtaisiin tapahtumiin, vaan heijastavat myös yhteiskunnallisia rakenteita ja kulttuurisia normeja. Korostunut huoli voi liittyä esimerkiksi turvallisuuden kokemukseen eri elämäntilanteissa ja yhteiskunnallisessa asemassa: haavoittuvuuden tunne ja turvattomuuden kokemus voivat kasvaa iän myötä tai kytkeytyä sukupuolittuneisiin turvallisuuskäsityksiin. Myös erilaiset riskikäsitykset, kokemushistoria, yhteiskunnalliset ja poliittiset jännitteet sekä esimerkiksi median luomat uhkakuvat voivat vaikuttaa siihen, miten eri ryhmät hahmottavat globaaleja uhkia ja kokevat oman turvallisuuteensa. (Ks. esim. Nisbett & Ross 1980; Lappalainen 2009; Haara ym. 2017; Näsi ym. 2018; Kujala 2021; Eskelinen ym. 2022; Mustonen 2023; Tuovi 2023.) Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että erityisesti naiset ja vanhemmat ikäluokat kokevat uutisoinnin aiheuttamaa pelkoa muita useammin (Laurikainen & Nikkanen 2019, 44), mikä voi osaltaan selittää heidän korostunutta huoltaan myös tässä tutkimuksessa. Samalla on tärkeää huomioida, että miesten ja nuorempien ikäryhmien vähäisempi huoli ei välttämättä tarkoita parempaa turvallisuuden tunnetta, vaan voi kertoa erilaisten uhkien ja riskien priorisoinnista.

Kolmantena keskeisenä johtopäätöksenä voidaan todeta, että puoluekanta osoittautuu keskeiseksi erottavaksi tekijäksi poliittisista ääriilikkeistä ja kansainvälisestä terrorismista koettavan huolen osalta. Tulokset osoittavat puoluepoliittisten näkemysten olevan yhteydessä siihen, mitkä uhat nähdään merkityksellisimpinä: vasemmistoa äänestäneet kokevat enemmän huolta poliittisista ääriilikkeistä, kun taas perussuomalaisia ja oikeistoa äänestäneet ovat huolestuneempia kansainvälisestä terrorismista. Tämä kuvastaa laajempaa ilmiötä, jossa poliittiset arvot ja ideologiat ohjaavat turvallisuusuhkiin liittyviä mielikuvia ja uhkien priorisointia.

Poliittisten ääriilikkeiden osalta viime vuosien keskustelu on painottunut erityisesti äärioikeiston nousuun (ks. esim. Roth 2018; Helsingin Sanomat 4.3.2021; Anderson & Kwai 2022) sekä sitä koskevan uhan kasvuun (esim. Supo 2024a), mikä saattaa vaikuttaa siihen, että mielikuvat poliittisista ääriilikkeistä muodostuvat helposti juuri äärioikeiston ympärille. Eurovaaliehdokkaiden näkemyksiä kartoittaneen kyselyn perusteella suhtautuminen äärioikeiston turvallisuusuhkaan vaihteli puolueittain. Perussuomalaisten ehdokkaat erosivat muista puolueista ollessaan keskimäärin eri mieltä siitä, että äärioikeisto olisi uhka Euroopan

turvallisuudelle, kun taas vasemmistopuolueiden ehdokkaat pitivät sitä merkittävänä uhkana (Lehto, Ilta-Sanomat 10.5.2024). Tämä tuo esiin puolueiden edustajien erot suhtautumisessa, mutta ei suoraan osoita, että eri puolueiden äänestäjät jakaisivat samat näkemykset. Tulokset voivat kuitenkin heijastaa laajempia asenteellisia eroja. Vasemmistopuolueiden korostama tasa-arvon ja ihmisoikeuksien näkökulma saattaa osaltaan selittää sitä, miksi niiden edustajat – ja mahdollisesti myös äänestäjät – kokevat äärioikeistolaiset liikkeet uhkana yhteiskunnan vakaudelle ja demokraattisille arvoille. Toisaalta keskustelun painottuminen juuri äärioikeistoon voi selittää myös perussuomalaisia ja muuta oikeistoa äänestäneiden vähäisempää huolta poliittisista ääriliikkeistä, mikä saattaa viitata siihen, etteivät he koe äärioikeistoa yhtä merkittävänä uhkana tai pitävät aiheesta käytävää keskustelua liioiteltuna.

Kansainvälisen terrorismin osalta huolen taustalla voivat vaikuttaa erityisesti maahanmuuttoon liittyvät pelot, jotka korostuvat perussuomalaisten kannattajien keskuudessa (esim. Pekkarinen & Myllyniemi 2019, 75). Kansallisen turvallisuuden ja isänmaallisuuden painotus voi lisätä herkkyyttä terrorismin uhkakuville, erityisesti kun julkisessa keskustelussa ja mediassa terrorismi yhdistetään usein maahanmuuttoon (Lehman 2017; Supo 2024b). Tämä voi osaltaan selittää, miksi perussuomalaisten ja muun oikeiston huoli painottuu kansainväliseen terrorismiin sekä siihen liittyviin riskeihin. Aiemmissä tutkimuksissa on myös todettu, etteivät ääriliikkeet toimi irrallaan toisistaan, vaan ruokkivat vastakkainasetteluja ja vahvistavat toistensa olemassaoloa, jolloin äärioikeiston nousua ovat vauhdittaneet muun muassa ääri-islamien vahvistuminen ja maahanmuuttokriisit (Tammikko 2019, 11, 100–106). Puoluekanta vaikuttaa siihen, millaisia turvallisuusuhkia pidetään merkittävänä, mikä korostaa, etteivät turvallisuuteen liittyvät huolet perustu yksinomaan objektiivisesti todennettaviin riskeihin (esim. Eskelinen ym. 2022, 167), vaan ne rakentuvat myös poliittisten arvojen, ideologioiden ja julkisen keskustelun kautta.

Vaikka tämä tutkimus on valottanut poliittisten ääriliikkeiden ja kansainvälisen terrorismin aiheuttaman huolen yhteyksiä turvallisuuden tunteeseen, turvallisuuden tunteen määrittely on monisyinen ja kompleksinen kokonaisuus. Se ei välttämättä ole ymmärrettävissä pelkästään lisääntyneen huolen perusteella (ks. esim. Tuovi 2023). Toisin sanoen, on kiistanalaista, voidaanko tietyn ilmiön aiheuttaman huolen perusteella tehdä yleistyksiä laajemmasta turvallisuuden tunteen kokemuksesta.

Näin ollen tämän tutkielman keskeisenä rajoitteena on, että turvallisuuden tunnetta tarkasteltiin vain poliittisten ääriliikkeiden ja terrorismin aiheuttaman huolen kautta, eikä

muuta siihen mahdollisesti vaikuttavia tekijöitä huomioitu. Turvallisuuden tunteeseen voivat kuitenkin vaikuttaa monet yhteiskunnalliset ja yksilölliset tekijät, kuten asuinympäristö, etninen tausta sekä kokemus yhteiskunnallisesta luottamuksesta ja oikeudenmukaisuudesta (ks. esim. Eskelinen ym. 2022; Rajavuori 2022; Sisäministeriö 2023; Tuovi 2023). Lisäksi laajemmat geopoliittiset jännitteet voivat muokata yksilöiden ja väestöryhmien turvallisuuskäsityksiä (ks. esim. Pesu ym. 2022; Euro & talous 11.3.2022). Näiden tekijöiden huomioiminen tarjoaisi kattavamman kuvan erilaisten huolien ja turvallisuuden tunteen yhteyksistä. Jatkossa olisi tärkeää tarkastella laajemmin eri tekijöiden ja niiden yhteisvaikutusten merkitystä turvallisuuden kokemisessa.

Myös tiedonvälityksen ja median vaikutuksia turvallisuuden kokemukseen olisi syytä tutkia tarkemmin, sillä median narratiivit, kuten uutisoinnin sävy ja toistuvat kehystykset ääriliikkeistä ja terrorismista, voivat vaikuttaa uhkakäsityksiin, vaikka todellinen riski olisi tilastollisesti vähäinen (ks. esim. Sunstein 2003; Näsi ym. 2018; Tammikko 2019, 160–162; Nissen ym. 2020; Näsi ym. 2021). Sosiaalisen median rooliin radikalisoitumisen ja ääriliikkeiden kasvualustana tulisi perehtyä lisää, erityisesti tiedonhankinnan pirstaloitumisen ja vaihtoehtoisten tietolähteiden synnyttämien ”sosiaalisten kuplien” osalta (ks. esim. Haara ym. 2017; Näsi ym. 2018, 47; Tammikko 2019, 163–164). Jatkossa olisi tärkeää tutkia myös, miten mediakulutuksen muutokset, disinformaatio ja viranomaisten toimet viestinnän hallinnassa vaikuttavat turvallisuuden tunteeseen ja yhteiskunnalliseen luottamukseen (ks. esim. Kivinen 2014; Malkki 2014; 2020; Tammikko 2019, 158–162; Tuovi 2023). Tämä tarjoaisi syvemmän ymmärryksen siitä, miten informaationvälitys muokkaa kansalaisten turvallisuuskäsityksiä ja huolenaiheita.

Edellä kuvatuista heikkouksista huolimatta tämä tutkielma tuottaa uutta tietoa siitä, miten huoli poliittisista ääriliikkeistä ja kansainvälisestä terrorismista muovaa suomalaisten turvallisuuden kokemuksia pohjoismaisen hyvinvointivaltion kontekstissa. Samalla se täydentää sosiaalipolitiikan tutkimusta ja tarjoaa uusia näkökulmia turvallisuuden kokemukseen niin yhteiskunnallisessa keskustelussa kuin yksilöiden arjessa.

Lähteet

- Allardt, Erik (1976) Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Helsinki: WSOY.
- Andersen, T. M., Holmström, B., Honkapohja S., Korkman, S., Söderström, H. T. & Vartiainen, J. (2007) The Nordic Model. Embracing globalization and sharing risks. The Research Institute of the Finnish Economy (ETLA). Taloustieto Oy. Helsinki: Yliopistopaino.
- Anderson, C. & Kwai, I. (2022) Dramatic Shift, Right-Wing Bloc Wins Slim Majority in Sweden” *New York Times* (2022). Sept. 14
- Anttonen, J. (2016) Yhteistä turvallisuutta rakentaen – Poliisi ja upseeriprofessioiden yhteiskehittelyn mahdollisuuksista. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki. Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 6. Akateeminen väitöskirja.
- Barnes, M. (N.d.). *What is an omnibus survey?* IFF Research.
<https://www.iffresearch.com/blogs/what-is-an-omnibus-survey/> (haettu 21.4.2025).
- Beck, U. (1992) Risk Society, Towards a New Modernity. London: Sage Publications.
- Berrebi, C. & Klor, E. F. (2008) Are voters sensitive to terrorism? Direct evidence from the Israeli electorate. *Am. Polit. Sci. Rev.*, 102 (3) (2008), pp. 279–301.
- Berger, J. M. (2018) Ekstremismi. Suomentanut Kimmo Pietiläinen. Helsinki (2019): Libris Oy
- Council of the European Union, Draft Council Recommendation on the development of terrorist profiles, Brussels, 14 October 2002. 11858/1/02, REV 1 LIMITE ENFOPOL 117.
- CPS (2024) Terrorism. <https://www.cps.gov.uk/crime-info/terrorism> (haettu 6.11.2024).
- Cunningham, K., Hix, S. with Dennison, S. & Learmonth, I. (2024) A SHARP RIGHT TURN: A FORECAST FOR THE 2024 EUROPEAN PARLIAMENT ELECTIONS. European Council on Foreign Relations (ECF) 23.1.2023. R. Policy Brief. January 2024.
- Director of National Intelligence (2022) *Strategic Intelligence Assessment and Data on Domestic Terrorism*. Federal Bureau of Investigation. Department of Homeland Security.
- Doyal, L., & Gough, I. (1991) A Theory of Human Need. London: Macmillan.
- Dufva, M., Vataja, K. & Wartovaara, A. (2022) Ennakointia Ukrainan sodan vaikutuksista. Helsinki: Sitra.
- EC (2017) White Paper on the Future of Europe. Reflections and scenarios for the EU27 by 2025. European Commission, Brussels.
- Eskelinen, N., Kainulainen, S., Kujala, P. & Niemelä, M. (2022). Koetun hyvinvoinnin muutokset ja väestöryhmittäiset erot. Teoksessa Rajavuori, A. (toim.) *Eriarvoisuuden tila Suomessa 2022*. Helsinki: Into Kustannus Oy, 151–179.
- Euro & talous (2022) *Sota Ukrainassa heikentää Suomen talouskasvua ja nopeuttaa inflaatiota*. Suomen Pankki 11.3.2022. <https://www.eurojatalous.fi/fi/2022/artikkelit/sota-ukrainassa-heikentaa-suomen-talouskasvua-ja-nopeuttaa-inflaatiota/> (haettu 6.3.2025).

Eurooppa-neuvosto (2024) Terrorismin torjunta EU:ssa.

<https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/fight-against-terrorism/> (haettu 6.11.2024).

European Commission (2015) Special Eurobarometer 432: European's attitudes towards security.

Eurobarometer Surveys [online]. European Commission.

http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPE_CIAL/surveyKy/2085 (haettu 10.12.2024).

European Commission (2017) Special Eurobarometer 464b: European's attitudes towards security.

Eurobarometer Surveys [online]. European Commission.

http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPE_CIAL/surveyKy/1569 (haettu 10.12.2024).

FBI (2024) Terrorism. <https://www.fbi.gov/investigate/terrorism> (haettu 30.10.2024).

Gould, E. D. & Klor, E. F. (2010) Does terrorism work? *Q. J. Econ.*, 125 (4) (2010), pp. 1459–1510.

Haara, P., Reunanen, E. Näsi, M. & Kivivuori, J. (2017) Väkivalta pirstaloituvassa mediamaisemassa.

Fokusryhmätutkimus uhka kokemuksesta ja rikostiedon lähteistä. Journalismin, viestinnän ja median tutkimuskeskus COMET. Tampere: Tampereen yliopisto.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-0614-4> (haettu 25.1.2024).

Heikkilä, T. (2014) Tilastollinen tutkimus. 9. painos. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Helsingin Sanomat (2021) Ääriliikkeiden nousuun ei vastata pelkillä kielloilla. HS 4.3.2021

<https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000007840777.html> (haettu 2.10.2024).

Hjelt, Y. & Koskinen, P. (2018) KRP: Turun puukottaja radikalisoitui noin kolme kuukautta ennen

iskua – näki itsensä Isisin soturina. Yle 7.2.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-10050805> (haettu 19.10.2024).

Holleran, M. (2018) The Opportunistic Rise of Europe's Far Right. *The New Republic*, February 16.

<https://newrepublic.com/article/147102/opportunistic-rise-europes-far-right> (haettu 15.7.2024).

Honkonen, M. (2017) Jokainen rivi on julkisuustyötä. *Journalisti* 10.

<https://journalisti.fi/artikkelit/2017/09/jokainen-rivi-on-julkisuustyta/> (haettu 28.4.2024).

Hyvämäki, L. (1971) Sinistä ja mustaa. Tutkielmia Suomen oikeistoradikalismista. Helsinki.

Iso-Markku, T., Pesu, M. & Jokela, J. (2018) Euroopan unioni turvallisuusyhteisönä:

Kansalaismielipide, asenne- ja arvoympäristö. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 68/2018. Valtioneuvosto, Helsinki.

Jaakkola, M. (2000). Asenneilmasto Suomessa vuosina 1987–1999. Teoksessa Liebkind, K. (toim.)

Monikulttuurinen Suomi: etniset suhteet tutkimuksen valossa. Helsinki: Gaudeamus, 28–55.

Joensuu, J. & Laakso, A. (2024) Kankaanpään äärioikeistojutussa kahdelle syytteet

terrorismirikoksista – muita syytteitä neljälle. Yle-STT 10.1.2024. <https://yle.fi/a/74-20068331> (haettu 17.10.2024).

- Jokinen, T. (2011) Ääriliikkeet suomessa 1990- ja 2000-luvuilla. Teoksessa Kullberg, A. (toim.) *Suomi, terrorismi, Supo: Koira joka ei haukkunut: miksi ja miten Suomi on välttynyt terroristien toiminnan leviämiseltä?* Helsinki: WSOY, 225–249.
- Jokivuori & Hietala (2007) Määrällisiä tarinoita – Monimuuttujamenetelmien käyttö ja tulkinta. WSOY: Helsinki.
- Jungkunz S., Helbling M. & Osenbrügge N. (2024) Measuring political radicalism and extremism in surveys: Three new scales. *PLoS ONE* 19(5): e0300661. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0300661> (haettu 11.9.2024).
- Kajanoja, J. (2002) Theoretical Bases for the Measurement of Quality of Life. Teoksessa Gullone, Eleanora & Robert A. Cummins (toim.) *The Universality of Subjective Wellbeing Indicators*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 63–80.
- Kangas, L., Niilola, M., Särkkä, N. & Kinnunen, P. (2024) Ylen kysely: Äärioikeiston nousu jakaa suomalaisten mielipiteet, mutta vain pieni osa pitää sitä hyvänä asiana. Yle 3.5.2024. <https://yle.fi/a/74-20086890> (haettu 10.6.2024).
- Kangas, O. & Palme, J. (2005) *Social Policy and Economic Development in the Nordic Countries*. Palgrave Macmillan.
- Kangas, O., Ylikännö, M. & Niemelä, M. (2021) Trust, capabilities, confidence and basic income. Teoksessa Kangas, O., Jauhiainen, S., Simanainen, M. & Ylikännö, M. (toim.) *Experimenting with unconditional basic income. Lessons from the Finnish BI experiment 2017–2018*. Cheltenham: Edward Elgar, 117–133.
- Kaufmann, F.-X. (1970) Sicherheit als soziologisches und sozialpolitisches Problem. Untersuchungen zu einer Wertidee hochdifferenzierter Gesellschaften. Neue Folge Nr. 31. Stuttgart: Ferdinand Enke Verlag.
- Kalliala, M. (2005) Poliittikkaa toisaalla: poliittinen liike ja laiton toiminta. Espoo: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Karkkola, M. (2017) Outo hiljaisuus Turusta: Isis ei ole ilmoittautunut iskun tekijäksi – Tutkija keksii 2 syytä. Uusi Suomi 22.8.2017. <https://www.uusisuomi.fi/uutiset/outo-hiljaisuus-turusta-isis-ei-ole-ilmoittautunut-iskun-tekijaksi-tutkija-keksii-2-syyta/db660eda-322d-32c0-a503-c735b85a62be> (haettu 6.11.2014).
- Kekki, T. (2017) Turvassa 2017. Kansalaisturvallisuus Suomessa. SPEK tutkii 17. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö, Helsinki.
- Kerkelä, L. (2009) EuroMayDay-mielenosoitus vappuaattona. Helsingin Sanomat 18.5.2009. <https://www.hs.fi/pkseutu/art-2000004653287.html> (haettu 19.10.2024).
- Kerkelä, L. (2023) Oikeus tuomitsi 22-vuotiaan miehen terrorismi-rikoksesta. Helsingin Sanomat 28.4.2023. <https://www.hs.fi/suomi/art-2000009547768.html> (haettu 5.11.2024).

- Keskinen, V. & Pyyhtiä, E. (2019) Turvattomaksi koetuilla alueilla enemmän huolta lähiympäristöstä. Helsingin kaupunki. Kvartti 9.9.2019. <https://kaupunkitieto.hel.fi/fi/turvattomaksi-koetuilla-alueilla-enemman-huolta-lahiymparistosta> (haettu 13.3.2025).
- Kestilä L., Jokela M., Härmä V. & Rissanen P. (toim.) (2022) *Covid-19-epidemian vaikutukset hyvinvointiin, palvelujärjestelmään ja kansantalouteen. Asiantuntija-arvio, kevät 2022.* Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Kivinen, O. (2014) Internet ja sosiaalinen media terrorismin työkaluina. Teoksessa Paronen, A. & Teirilä, O. (toim.) *Vihatkoot kunhan pelkäävät - näkökulmia terrorismiin ilmiönä.* Maanpuolustuskorkeakoulu: Strategian laitos Julkaisusarja 2, N:o 51, 71–84.
- Korhonen, R., Partti, H., Saarinen, R., Takala, L., Aro, E., Takala, L. & Aro, E. 2019. Tiedenaaisia: Suomalaisia tutkimuksen ytimessä. Jyväskylä: Docendo.
- Kotkavirta, J. (1998) Hyvinvoinnista normatiivisena käsitteenä. Teoksessa Laitinen, A. (toim.) *Normatiivisuuden lähteet.* Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, Filosofian julkaisuja 64.
- Kotkavirta, J. (2000) Luottamus instituutioihin ja yksilöllinen hyvinvointi. Teoksessa Ilmonen, K. (toim.) *Sosiaalinen pääoma ja luottamus.* Jyväskylä: SoPhi, 55–68.
- Kotonen, T (2016) Äärioikeisto ei ole yhtenäinen liike – Monien sirpaleisten ryhmien vihollinen on silti usein sama. Suomen kuvalehti 3.11.2016. <https://suomenkuvalehti.fi/kotimaa/aarioikeisto-yhtenainen-liike-sirpaleiset-ryhmat-kilpailevat-toisiaankin-vastaan/?shared=942220-2bfade63-1> (haettu 6.11.2024).
- Kotonen, T. (2018) Poliitiikan juoksuhaudat: äärioikeistoliikkeet Suomessa kylmän sodan aikana. Atena Kustannus Oy.
- Kotonen, T. (2019) Yksinäiset sudet, poliittinen väkivalta ja suomalainen äärioikeisto. Poliitikasta-verkkojulkaisu. Yksinäiset sudet, poliittinen väkivalta ja suomalainen äärioikeisto – Poliitikasta (haettu 8.9.2024).
- KPMG (2018) Onko Suomi maailman turvallisim maa kaikille? Turvallisuuden toteutuminen eri sukupuolten ja väestöryhmien kannalta. KPMG Oy Ab, Helsinki.
- Kujala, P. (2021) Gendered feelings of unsafety and avoidance of local central areas in Finland 2001–2016. *Nordic Journal of Criminology* 23(1), 23–43.
- Kullberg, A. (toim.) (2011) *Suomi, terrorismi, Supo: koira joka ei haukkunut Miksi ja miten Suomi on välittänyt terroristisen toiminnan leviämiseltä?* Helsinki: WSOY.
- Kuukkanen, M. (2020) Ääriliikkeiden torjunnan sokeat pisteet. Poliitikasta-verkkolehti 28.11.2020. <https://politiikasta.fi/aariliikkeiden-torjunnan-sokeat-pisteet/> (haettu 6.11.2024).
- Kroll, L., & Lampert, T. (2015) *Social capital and health in the Nordic countries: A review of the literature.* *Journal of Public Health Research*, 4(3), 45–58.
- Laitinen K. & Huhtinen A.-M. (2021) Kansallinen turvallisuus murroksessa. Jyväskylä: Docendo Oy.

- Lappalainen, A. (2009) Harvaan asuttujen alueiden turvallisuus - asukkaiden kokemuksia. Poliisin turvallisuustutkimuksen 2009 tuloksia. Sisäasiainministeriön julkaisuja 27/2009. Helsinki: Sisäministeriö.
- Laurikainen, H. & Nikkanen, M. (2019) Turvassa 2019 – Kansalaisturvallisuus Suomessa. Helsinki: Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK.
- Lehman, B. (2017) How Do Acts of Terror Affect Public Discourse Concerning Immigration? A Media Analysis Surrounding the Pulse Nightclub Shooting. *University Honors Theses*. Paper 420. <https://doi.org/10.15760/honors.416>.
- Lehto, M. (2024) Onko äärioikeiston nousu turvallisuusuhka Euroopalle? Katso miten meppiehdokkaat vastasivat. Ilta-Sanomat 10.5.2024. <https://www.is.fi/politiikka/art-2000010410417.html> (haettu 10.5.2024).
- Lemyre, L., Turner, M.C, Lee, J.E.C., & Krewski, D. (2006) Public Perception of Terrorism Threats and Related Information Sources in Canada: Implications for the Management of Terrorism Risks. *Journal of Risk Research*, 9(7), 755–774.
- Limnell, J. & Rantapelkonen, J. (2017) Pelottaako? Nuoret ja turvallisuuden tulevaisuus. Jyväskylä: Docendo.
- Limnell, J., Hiltunen, E., & Dufva, M. (2022). Suomen tulevaisuudet: Suuret kysymykset ja vastaukset. Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Luhmann, N. (2000) Familiarity, Confidence, Trust: Problems and Alternatives. Teoksessa Gambetta, Diego (toim.) *Trust: Making and Breaking Cooperative Relations*. Electronic edition, Department of Sociology, University of Oxford, chapter 6, pp. 94–107. <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=a5ae78f779284090b9cadb9c5b05501c223f9c23> (haettu 1.9.2023).
- MTS (2017) Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta. Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta, tiedotteita ja katsauksia 1/2017. Tiedotteita ja katsauksia marraskuu 2017. Puolustusministeriö, Helsinki.
- MTS (2018) Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta. Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta, tiedotteita ja katsauksia 1/2018. Tiedotteita ja katsauksia marraskuu 2018. Puolustusministeriö, Helsinki.
- MTS (2020a) Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta. Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta, tiedotteita ja katsauksia 2020:1. Tiedotteita ja katsauksia tammikuu 2020. Puolustusministeriö, Helsinki.
- MTS (2020b) Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta. Tiedotteita ja katsauksia joulukuu 2020. Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta, tiedotteita ja katsauksia 2020:4. Puolustusministeriö, Helsinki.

- MTS (2021) Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta. Tiedotteita ja katsauksia joulukuun 2021. Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta MTS 2021:1. Puolustusministeriö, Helsinki.
- MTS (2022) Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta. Tiedotteita ja katsauksia joulukuun 2022. Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta MTS 2022:4. Puolustusministeriö, Helsinki.
- Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta (MTS): Turvallisuuspolitiikka- ja maanpuolustustutkimus 2023 [sähköinen tietoaaineisto]. Versio 1.0 (2024-02-22). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja]. <https://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD3856>.
- Malkki, L. & Paastela, Jukka (2007) Terrorismin monet kasvot. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Malkki, L. (2010) Hiipuuko terrorismi EU:n eväin? Huomioita Euroopan unionin terrorismin vastaisen toiminnan periaatteista. Teoksessa Nuotio K. & Malkki, L. (toim.): *Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden Eurooppa*. Helsinki: Yliopistopaino, 177–193.
- Malkki, L. (2014) Toisen terroristi on toisen vapaustaistelija? Terrorismin määrittelyn ongelmat. Teoksessa Paronen, A. & Teirilä, O. (toim.) *Vihatkoot kunhan pelkäävät - näkökulmia terrorismiin ilmiönä*. Maanpuolustuskorkeakoulu: Strategian laitos Julkaisusarja 2, N:o 51, 15–36.
- Malkki, L. (2016) Terrori-iskun äärellä. Poliitikasta-verkkolehti. <https://politiikasta.fi/terrori-iskun-aarella/> (haettu 1.12.2024).
- Malkki, L. & Sallamaa, D. (2018) To call or not to call it terrorism: public debate on ideologically motivated acts of violence in Finland, 1991–2015. *Terrorism and Political Violence*, 30(5), 861–881.
- Malkki, L. (2019) Terrorismin selittäminen vähentää siihen liittyvää pelkoa. Rikosuhripäivystys (1/2019) <https://www.riku.fi/fi/riku-lehti/riku-lehti+2019/terrorismin+selittaminen+vahentaa+siihen+liittyvaa+pelkoa/> (haettu: 10.6.2024).
- Malkki, L. (2020) Mitä tiedämme terrorismista. Helsinki: Otava.
- Martela, F. (2022) Hyvinvoinnin mittaus edellyttää hyvinvoinnin teoriaa. *Erik Allardt'n hyvinvoinnin ulottuvuudet päivitetynä nykyaikaan*. Yhteiskuntapolitiikka 87 (2022): 5–6. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/145551/YP2205-6_Martela.pdf?sequence=1&isAllowed=y (haettu 20.11.2023).
- Maslow, A (1943) A theory of human motivation. *Psychological Review* 50 (4), 370–396.
- Monti, A. & Purokuru, P. (2018) Suoraa toimintaa! – Autonomiset liikkeet Suomessa 1986–2016. Helsinki: Into Kustannus oy.
- Mudde, C. (2014) Fighting the system? Populist radical right parties and party system change. *Party Politics*, 20(2), 217–226. <https://doi.org/10.1177/1354068813519968> (Original work published 2014).

- Mustonen, P. (2023) Helsinkiläisten turvallisuuden ja viihtyisyyden kokemukset heikentyneet – tuloksia kevään 2023 Helsinki-barometrasta. Verkkoartikkeli. Helsinki: Helsingin kaupunginkanslia. <https://kaupunkitieto.hel.fi/fi/helsinkilaisten-turvallisuuden-ja-viihtyisyyden-kokemukset-heikentyneet-tuloksia-kevaan...> (haettu 11.12.2024).
- Mäntymaa, E. (2017) Isis edelleen hiljaa Turun iskusta – tässä kolme asiaa, jotka voimme siitä päätellä. Yle 6.9.2017. <https://yle.fi/uutiset/3-9811172> (haettu 20.10.2024).
- Niemelä, P., Kainulainen, S., Laitinen, H., Pääkkönen, J., Rusanen, T., Ryynänen, U., Widgrén, E., Vornanen, R., Väisänen, R. & Ylinen, S. (1997) Suomalainen turvattomuus. Inhimillisen turvattomuuden yleisyys, perusulottuvuudet ja tyypittely – haastattelututkimus 1990-luvun Suomessa. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto. Helsinki.
- Niemelä, P. & Lahikainen, A. R. (toim.) (2000) *Inhimillinen turvallisuus*. Tampere: Vastapaino.
- Niemelä, P. & Lahikainen, A. R. (2000) Johdanto. Teoksessa Niemelä, P. & Lahikainen, A. R. (toim.) *Inhimillinen turvallisuus*. Tampere: Vastapaino, 9–17.
- Niemelä, P. (2000) Turvallisuuden käsite ja tarkastelukehikko. Teoksessa Niemelä, P. & Lahikainen, A. R. (toim.) *Inhimillinen turvallisuus*. Tampere: Vastapaino, 21–37.
- Niemi, I. P., Rautiainen, A., Kannasoja, S., Haapakoski, K., Pellinen, J., & Mäntysaari, M. (2017) Hyvinvoinnin teoriat hyvinvoinnin edistämisessä ja poliittisessa päätöksenteossa. Hallinnon tutkimus, 36(3), 166–181. <https://journal.fi/hallinnontutkimus/article/view/98563> (haettu 10.12.2024).
- Nisbett Richard & Ross, Lee (1980). *Human Inference: Strategies and Shortcomings of Social Judgement*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- Nissen, A., Berthelsen, M., Dale, M. T. G., Hansen, M. B., & Heir, T. (2020) Is perceived safety and threat after workplace terrorism linked to employee sick-leave? A registry-based longitudinal study of governmental employees in Norway. *European Journal of Psychotraumatology*, 11(1). <https://doi.org/10.1080/20008198.2020.1785249> (haettu 15.3.2024).
- Norden (2024) Sosiaalipolitiikka ja hyvinvointi. Pohjoismaiden neuvosto ja Pohjoismaiden ministerineuvosto. <https://www.norden.org/fi/information/sosiaalipolitiikka-ja-hyvinvointi> (haettu 19.11.2024).
- North, C. S., Barney, C. J., & Pollio, D. E. (2015) A focus group study of the impact of trauma exposure in the 9/11 terrorist attacks. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 50(4), 569–578.
- Nummenmaa, L. (2023) *Käyttäytymistieteiden tilastolliset menetelmät*. Tammi: Helsinki. Print.
- Näsi, M., Tanskanen, M., Haara, P., Reunanen, E. & Kivivuori, J. (2018) Väkivallan kokemus ja rikostiedon lähteet. *Katsauksia* 30/2018. Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.

- Näsi, M., Tanskanen, M., Kivivuori, J., Haara, P., & Reunanen, E. (2021) Crime News Consumption and Fear of Violence: The Role of Traditional Media, Social Media, and Alternative Information Sources. *Crime & Delinquency*, 67(4), 574–600.
<https://doi.org/10.1177/0011128720922539> (haettu 10.7.2024).
- OECD (2018) *How's Life? 2018: Measuring Well-being*. OECD Publishing.
- Office of Justice Programs (2024) *FBI and Terrorism*. NCJRS Virtual Library.
<https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/fbi-and-terrorism> (haettu 9.11.2024).
- Paronen, O. & Teirilä, A. (2014) Johdanto. Teoksessa Paronen, A. & Teirilä, O. (toim.) *Vihatkoot kunhan pelkäävät - näkökulmia terrorismiin ilmiönä*. Maanpuolustuskorkeakoulu: Strategian laitos Julkaisusarja 2, N:o 51, 1–7.
- Paz García-Vera, M., Sanz, J., & Gutiérrez, S. (2016) A systematic review of the literature on posttraumatic stress disorder in victims of terrorist attacks. *Psychological Reports*, 119(1), 328–359.
- Pekkarinen, E. & Myllyniemi, S. (toim.) (2019) Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla. Nuorisobarometri 2018. Helsinki: Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura, Nuorisotutkimusverkosto, opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Peri, Giovanni & Rees, Daniel I. & Smith, Brock, 2023 "Terrorism and political attitudes: Evidence from European social surveys," *Regional Science and Urban Economics*, Elsevier, vol. 99(C).
- Perälä, R. (1998) *Lapuan liike ja sanan mahti*. Rovaniemi: Pohjois-Suomen Historiallinen Yhdistys.
- Pesu, M., Mikkola, H. & Iso-Markku, T. (toim.) (2022) *Suomi ja Venäjän hyökkäys Ukrainaan*. Ulkopoliittinen instituutti (FIIA).
- Puustinen, A., & Kekki, T. (2020) Pelastustoimen ja siviilivalmiuden toimintaympäristöanalyysi. Sisäministeriön julkaisu 2020:18. Helsinki: Sisäministeriö.
- Raijas, A. (2008) Arjen hyvinvointi ja mahdollisuudet sen mittaamiseen. Kuluttajatutkimuskeskus. Työselosteita ja esitelmiä 110. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus.
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152397/Arjen_hyvinvointi_ja_mahdollisuudet_sen_mittaamiseen.pdf?sequence=1 (haettu 4.5.2024).
- Raitasalo, J. (2014) Terrorismi uhkakuvana. Teoksessa Paronen, A. & Teirilä, O. (toim.) *Vihatkoot kunhan pelkäävät - näkökulmia terrorismiin ilmiönä*. Maanpuolustuskorkeakoulu: Strategian laitos Julkaisusarja 2, N:o 51, 9–14.
- Rajavuori, A. (toim.) (2022) *Eriarvoisuuden tila Suomessa 2022*. Helsinki: Into Kustannus Oy
- Ranta, N. (2023) Kolme suomalaismiestä sai tuomion terrorismirikoksista. Päijät-Hämeen käräjäoikeus tuomitsi miehet vankeusrangaistuksiin. *Ilta-Sanomat* 31.10.2023.
<https://www.is.fi/kotimaa/art-2000009958737.html> (haettu 17.10.2024).
- Rasskazova, E., Ivanova, T. & Sheldon, K. (2016) Comparing the effects of low-level and high-level worker need-satisfaction: A synthesis of the self-determination and Maslow need theories.

- Motivation and Emotion 40, 541–555. <https://doi.org/10.1007/s11031-016-9557-7> (haettu 10.6.2024).
- Ravndal, J. (2018) Right-wing Terrorism and Militancy in the Nordic Countries: A Comparative Case Study. *Terrorism and Political Violence*. 30. 1–21. 10.1080/09546553.2018.1445888.
- Roth, K. (2018) How to stand up for human rights in the age of trump. *Foreign Pol.* (2018) January 18. <https://foreignpolicy.com/2018/01/18/how-to-stand-up-for-human-rights-in-the-age-of-trump/> (haettu 8.8.2024).
- Rothstein, B., & Stolle, D. (2008) *The state and social capital: An institutional theory of generalized trust*. *Comparative Politics*, 40(4), 441–459.
- Saari, J. (toim.) 2011. Hyvinvointi. Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Helsinki: Gaudeamus.
- Siltala, J. (1985): Lapuan liike ja kyyditykset 1930. Helsinki: Otava.
- Sisäministeriö (2017a) Hyvä elämä – turvallinen arki. Valtioneuvoston periaatepäätös sisäisen turvallisuuden strategiasta 5.10.2017. Sisäministeriön julkaisu 15/2017. Sisäministeriö, Helsinki.
- Sisäministeriö (2017b) Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus 1/2017. Sisäministeriön julkaisu 3/2017 Sisäinen turvallisuus. Valtioneuvoston hallintoyksikkö/ Tietotuki- ja julkaisuyksikkö: Helsinki.
- Sisäministeriö (2018) Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus. Arvio väkivaltaisen ekstremismin tilanteesta Suomessa vuonna 2017 ja kehityksen suunta. Erikoistarkastelussa naiset ja lapset radikaali-islamistisissa terroristijärjestöissä. Sisäministeriön julkaisu 13/2018.
- Sisäministeriö (2019) Terrorismia torjutaan viranomaisten yhteistyöllä. Sisäministeriö, Poliisiosasto, Poliisitoiminnan ohjausyksikkö.
- Sisäministeriö (2020) Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus 2020: Arvio väkivaltaisen ekstremismin tilanteesta Suomessa vuonna 2019 ja kehityksen suunta. Sisäministeriön julkaisu 2020:8.
- Sisäministeriö (2023) *Suomalaisten turvallisuuden tunne on heikentynyt viime vuodesta*. Tiedote 26.10.2023. Sentimentti lokakuu 2023. Helsinki: sisäministeriö. <https://intermin.fi/-/suomalaisten-turvallisuuden-tunne-on-heikentynyt-viime-vuodesta> (haettu 9.4.2024).
- Sisäministeriö (2024) Terrorismin torjunta perustuu laajaan yhteistyöhön. <https://intermin.fi/poliisiasiat/terrorismin-torjunta> (haettu 6.11.2024).
- Sotlar, A. (2004) Some Problems with the Definition and Perception of Extremism within a Society. Teoksessa Meško, G. Milan Pagon, M. & Bojan Dobovšek, B. (toim.) *Policing in Central and Eastern Europe: Dilemmas of Contemporary Criminal Justice*. The Faculty of Criminal Justice at the University of Maribor, Slovenia.
- Sunstein, C.R. (2003) Terrorism and probability neglect. *The Journal of Risk and Uncertainty*, 26 (2–3), 121–136.

- Supo (2024a) Äärioikeistolaisen terrorismin uhka on voimistunut länsimaissa. <https://supo.fi/aarioikeistolainen-terrorismi> (haettu 3.10.2024).
- Supo (2024b) Terrorismin globaali tilannekuva heijastuu Suomeen. <https://supo.fi/globaali-tilannekuva> (haettu 24.9.2024).
- Supo (2024c) Kansallinen terrorismin uhka-arvio 2024. <https://supo.fi/uhka-arvio> (haettu 2.10.2024).
- Takkunen, J.; Kurki, M.; Heikkilä, M. (2019) Uudessa-Seelannissa terrori-isku, kahdessa moskeijassa ammuskeltiin – 28-vuotias australialaismies sai murhasyytteen veriteosta. Yle 15.3.2019. <https://yle.fi/uutiset/3-10689973> (haettu 1.11.2024).
- Tikka, M. (2006) Terrorin aika: Suomen levottomat vuodet 1917–1921. Helsinki: Ajatus Kirjat.
- Tuovi (2023) Turvallisuuden tunne ja avunsaanti. <https://sisainturvallisuus.fi/turvallisuuden-tunne-ja-avunsaanti> (haettu 13.5.2024).
- Turun Sanomat 3.8.2015. Tutkija: Eri ääriliikkeet pitäisi tuomita yhtä lailla. <https://www.ts.fi/uutiset/801634> (haettu 6.11.2024).
- Uhari, M. (2017) Terroriuhkaa arvioidaan Suomessa vain sanallisesti, ei asteikolla – automaattiset ohjeet säätämättä. Turun Sanomat 24.5.2017. <https://www.ts.fi/uutiset/3523473> (haettu 5.11.2024).
- UNDP (2022) SPECIAL REPORT New threats to human security in the Anthropocene. Demanding greater solidarity. By the United Nations Development Programme 1 UN Plaza, New York, NY 10017 USA. <https://hs.hdr.undp.org/pdf/srhs2022.pdf> (haettu 13.9.2024).
- U.S. Department of the Treasury (2024) *Domestic Violent Extremism*. 2021 National Strategy for Countering Domestic Terrorism. <https://home.treasury.gov/policy-issues/terrorism-and-illicit-finance/domestic-violent-extremism> (haettu 9.11.2024).
- Valtakunnansyyttäjänvirasto 2018: Syytteitä nostettu Turun puukotuksia koskevassa asiassa. <https://syyttajalaitos.fi/-/syytteita-nostettu-turun-puukotuksia-koskevassa-asiassa> (haettu 20.10.2024).
- Varsinais-Suomen käräjäoikeus 2018: Tiedote. https://oikeus.fi/karajaoikeudet/varsinais-suomenkarajaoikeus/material/attachments/oikeus_karajaoikeudet_varsinais-suomenkarajaoikeus/v-sko/ijjgXjnx1/15.6.2018_Abderrahman_Bouanane.pdf (haettu 20.10.2024).
- Vartiainen, J. (2014) To create and share – the remarkable success and contested future of the social-democratic Nordic models. NordMod-rapport 12. Fafo-rapport 2014:25. Oslo: Fafo.
- Virta, S. (2012) TURVALLISUUDEN TUTKIMUS. Tieteenalat ja monitieteisyyden lähtökohtia. *Tiede ja ase*, 69, 112–126. <https://journal.fi/ta/article/view/7470> (haettu 8.7.2024).
- Yle (2009) Kolmetoista nuorta sai syytteen EuroMayDay-hulinoinnista. Yle 19.5.2009. <https://yle.fi/a/3-5254099> (haettu 19.10.2024).